

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Nuoren oman elämän ohjauksen toimintamallit, menetelmät ja haasteet

- opiskelijahuoltoryhmän näkökulma

Takko, Katja

2013 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Hyvinkää

Nuoren oman elämän ohjauksen toimintamallit,
menetelmät ja haasteet
- opiskelijahuoltoryhmän näkökulma

Takko Katja
YAMK Sosiaalialan koulutusohjelma
Perhekeskeisen varhaiskasvatuksen
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2013

Takko Katja

**Nuoren oman elämän ohjauksen toimintamallit, menetelmät ja haasteet
- opiskelijahuoltoryhmän näkökulma**

Vuosi

2013

Sivumäärä

50

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoituksen avulla selvittää Järvenpään Keudan opiskelijahuoltoryhmän ohjauksen toimintamalleja ja -menetelmiä, joita heillä on käytössä ammatillisessa oppilaitoksessa. Aineisto kerättiin teemahaastattelulla ja aineisto analysoitiin sisällönanalyysin menetelmällä.

Tämä opinnäytetyö on osa Opiskelun aloituksen osallistava tukihanketta. Opiskelun aloituksen osallistava tukihanketta hallinnoi Laurea-ammattikorkeakoulu. Tämä hanke pyrkii ennaltaehkäisemään opiskelijoiden opintojen keskeytyksiä toisen asteen oppilaitoksessa ensimmäisen vuoden aikana. Hankkeen tavoitteena ovat syrjäytymisen ennaltaehkäisy, opiskelijoiden motivaation lisääminen, opiskelijan oman elämän ohjauksen vahvistaminen ja osallisuuden mahdollistaminen sekä opintojen keskeytyksien väheneminen.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että opiskelijahuoltoryhmällä on erilaisia menetelmiä käytössään opiskelijoiden ensimmäisen vuoden opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen. Opiskelijoiden ryhmäytymispäivät ja henkilöstön omat kehittämisspäivät ovat osoittautuneet tarpeellisiksi, ja ne koettiin motivoiviksi seikoiksi oppilaitoksen arjessa. Tutkimuksesta kävi ilmi, että opiskelijahuoltoryhmällä on erilaisia seuloja, testejä ja keskusteluja opiskelijoiden kanssa, joilla he voivat tukea opiskelijoita. Näistä tekijöistä huolimatta opiskelijahuoltoryhmä kokee, että henkilöstön asenteisiin, varsinkin tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohtaamiseen, kaivattaisiin muutosta. Tutkimus osoitti myös, että ryhmäohjaajat kaipaisivat enemmän tukea ja lisäresursseja omaan työhönsä. Opiskelijahuoltoryhmä esitti selkeän haasteen ja tarpeen toisen asteen opetussuunnitelman kehittämiseksi entistä joustavammaksi ja yksilökohtaisemmaksi, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus opinnoissaan joustaviin opinpolkuihin. Opiskelijahuoltoryhmä kokee, että yksilökohtaisempi ja joustavampi opintosuunnitelma, vastaisi enemmän opiskelijan tarpeisiin. Tällä keinolla vaikuttaa olevan myös opintojen keskeyttämistä ehkäisevä vaikutus.

Asiasanat: opiskelijahuolto, toisen asteen opiskelija, elämänhallinta, ennaltaehkäisy, syrjäytyminen, laadullinen tutkimus

Takko Katja

**Counseling approaches, methods and challenges of a young person's life
- Student welfare team perspective**

Year	2013	Pages	50
------	------	-------	----

The purpose of this study was to survey the counseling approaches and methods that are used in Keuda Vocational College Järvenpää by their student welfare group. The data was collected using theme interviews and analyzed using content analysis.

This study is part of the project Opiskelun aloituksen osallistava tuki. The project is managed by Laurea University of Applied Sciences and it seeks to prevent interruption of studies by upper secondary level students during their first school year. The project aims to prevent social exclusion, increase student motivation, strengthen the students' life management i.e. control of their own life, enable engagement and participation and decrease interruptions in studies.

The results indicated that the student welfare team had a variety of methods at its disposal to prevent the first year students from interrupting their studies. Students' grouping days and staff's schooling and development days had proven to be necessary and they were experienced as motivational factors in school daily. The study revealed that the student welfare team had used different kinds of screens, tests and discussions with the students in order to support them. Nevertheless the student welfare team considered change in the staff's attitudes necessary, especially regarding the encounter of students in need for support. The study also showed that the school's tutors would need more support and additional resources in their work. The student welfare team presented a clear challenge and the need to develop the curriculum more flexible and individual so that the students would have the possibility of more flexible options in their studies. The student welfare team felt that this kind of curriculum would meet the students' needs better. This could also prevent the interruption of studies.

Keywords: student welfare, upper secondary level student, life management, social exclusion, qualitative study

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Syrjäytyminen	7
3	Opiskelun aloituksen osallistava tuki -hanke (OAOT -hanke).....	9
4	Nuoruuden kehitystehtäviä, oman elämän ohjaus ja keskinuoruus	11
5	Opiskelijahuolto	13
	5.1 Lainsäädäntö	13
	5.2 Opiskelijahuollon tavoitteet ja tehtävät.....	15
6	Opinnäytetyö OAOT -hankkeessa	17
	6.1 Tutkimusongelman määrittely ja tutkimusmenetelmä	17
	6.2 Tutkimusaineiston keruu.....	18
	6.3 Haastattelun kulku	19
	6.4 Haastatteluteemojen muodostelu.....	20
	6.5 Tutkimusaineiston analysointi	22
	6.6 Tutkimuksen eettiset kysymykset ja luotettavuus	23
7	Aikaisemmat tutkimukset.....	24
8	Laadullisen analyysin tutkimustulokset	24
	8.1 Välineet	24
	8.1.1 Miten tällä hetkellä	24
	8.1.2 Mitä kehitettävää	27
	8.2 Tekijä	28
	8.2.1 Miten tällä hetkellä	28
	8.2.2 Mitä kehitettävää	29
	8.3 Kohde.....	29
	8.4 Säännöt	30
	8.4.1 Miten tällä hetkellä	30
	8.4.2 Mitä kehitettävää	31
	8.5 Yhteisö	31
	8.5.1 Miten tällä hetkellä	31
	8.5.2 Mitä kehitettävää	32
	8.6 Työnjako	32
	8.6.1 Miten tällä hetkellä	32
	8.6.2 Mitä kehitettävää	33
9	Johtopäätökset	34
10	Pohdinta	36
	Lähteet	43
	Kuviot	46
	Liitteet.....	47

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö liittyy Opiskelijan aloituksen osallistava tuki -hankkeeseen. Hanke on aloittanut toimintansa tammikuussa 2013 ja hanke päättyy 2014 vuoden loppuun mennessä. Hanketta hallinnoi Laurea-ammattikorkeakoulu Hyvinkään yksikkö. Tämä on Laurea Hyvinkään yksikön painoala-työtä, jonka lähtökohtana on yhteiskunnallisen hyvinvoinnin edistäminen ja turvaaminen. Hankkeella pyritään ehkäisemään nuorten syrjäytymistä.

Opiskelujen keskeyttäminen on erittäin ajankohtainen, ongelmallinen ja koskettaa koko yhteiskuntaamme. Vehviläisen (2008, 3) mukaan opintonsa keskeyttämistä miettivä tai keskeyttänyt nuori on korostuneen koulutuspoliittisen mielenkiinnon kohteena ollut jo vuosikymmenien ajan. Koulutusjärjestelmän kannalta tämä on kiusallinen ilmiö. Tästä syystä nuorten syrjäytyminen on ilmiönä erittäin haastava yhteiskunnassamme. Syrjäytymisen ehkäiseminen on keskeistä sosiaalialan näkökulmasta katsottuna. Opiskelijan oman elämän ohjaus, terveys ja motivaatio opiskelussa ovat keskeisiä näkökulmia Opiskelun aloituksen osallistava tuki -hankkeessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedotteesta 1.1.2013 kerrotaan, että vuosittain noin 4000 nuorta jää peruskoulun jälkeen ilman koulutuspaikkaa. Ammatillisen koulutuksen keskeyttää 25 % nuorista. Tästä johtuu, että jokaisesta ikäluokasta 15 % jää vaille toisen asteen tutkintoa. Nuorten syrjäytymisellä on sekä inhimillinen että kansantaloudellinen ulottuvuus. Syrjäytymisen inhimillisiä kustannuksia onkin mahdoton määrällisesti mitata. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013.)

Syrjäytymisvaarassa olevista nuorista kannetaan nykyään enenevää huolta. Syrjäytymisen ennaltaehkäisemistä korostetaan koulua koskevassa opetussuunnitelmassa ja lainsäädännössä. Huomiota kiinnitetään erityisesti nuoriin, jotka keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Nuoren syrjäytymisen ennaltaehkäisemisen kannalta olisi tärkeätä saada koulutuspaikka ja pysyä koulutuksessa. Koulutus on nuoren elämän tärkeimpiä vaiheita. Koulutus pitää nuoren yhteiskuntaelämässä mukana, ja oman paikan löytäminen yhteiskunnassa helpottuu. (Anttila, Kuusaari & Puhakka 2010, 132.)

Syrjäytyminen koulutuksesta on asiantuntija-aikuisten luoma käsite. Syrjäytymiseksi nuoret lähinnä itse käsittävät sosiaalisista suhteista syrjäytymisen. (Anttila ym. 2010, 133.) Presidentti Sauli Niinistö on perustanut vuonna 2012 työryhmän, jonka tarkoituksena on miettiä toimia syrjäytymisen ehkäisemiseen. (Suomen tasavallan presidentti 2012.) Tämä kertoo siitä, että ilmiö on vakava ja siihen on puututtava yhteiskunnassamme yhteisesti ja yhdessä.

Opiskelun aloituksen osallistava tuki -hankkeen lyhennettä OAOT -hanke käytän myöhemmin tässä tekstissä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tehdä alkukartoitus OAOT -hankkeessa Järvenpään Keudan ammatilliselle oppilaitokselle. Tutkimuksessa tulen kartoittamaan tämän hetkiset ohjauksen ja tuen mallit, joita Keudan henkilöstöllä on käytössään aloittavan opiskelijan opiskelun tukemisessa ammatillisessa oppilaitoksessa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa jo käytössä olevista ohjaus ja tuen malleista, joita Keudassa tällä hetkellä on käytössä. Tutkimuksesta saadun tiedon avulla on Keudan henkilöstölle jatkossa mahdollista kehittää uusia toimintamalleja ja ohjauksen muotoja.

Seuraavien keskeisten käsitteiden pohjalta muodostuu tutkimuksen viitekehys, johon kuuluvat ensimmäisen vuoden ammatillisen oppilaitoksen opiskelija, joka on iältään 15 - 18 -vuotias nuori. Lisäksi keskeisiä käsitteitä työssäni ovat opiskelijan syrjäytyminen, opiskelijahuolto ja opiskelijan oman elämän ohjaus. OAOT -hankkeessa nämä käsitteet ovat keskeisessä asemassa. Tästä syystä olen päätenyt tutkimuksessa myös näihin keskeisiin käsitteisiin, koska oppinnäytetyö on kohdennettu opiskelijahuoltoryhmälle.

2 Syrjäytyminen

Opiskelijalla on isot haasteet omassa kehitystehtävässään, joten silloin on myös iso riski syrjäytyä, jos ei näistä kehitystehtävistä selviä. Seuraavassa käsittelen syrjäytymistä, jota pyritään ehkäisemään etsivällä nuorisotyöllä sekä koulutustakuun avulla. Nämä ovat tuen muotoja syrjäytymisuhassa oleville nuorille ja opiskelijahuoltoryhmä tekee tarvittaessa yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja koulutustakuun piirissä olevien tahojen kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2013) mukaan tahoja ovat nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimi sekä työ- ja poliisihallinnon edustajat.

Käsitteenä syrjäytyminen ei ole yksiselitteinen. Tämän vuoksi sille on annettu useita määritelmiä. Yksilötasoinen syrjäytyminen on vallan puuttuminen kokemuksena ja tärkeiden sosiaalisten kenttien ulkopuolelle jäämistä, muun muassa ammatillisen koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä. Syrjäytymiskeskustelua on käyty siitä, minkä ikäisten kohdalla voidaan puhua todellisesta syrjäytymisestä. Nuorten kohdalla kyse on syrjäytymisvaaraan joutumisesta. (Alatupa, Karppinen, Keltinkangas-Järvinen & Savioja 2007, 142.) Tutkimuksessa kyseessä ovat peruskoulun päättäneet nuoret. Syrjäytymisen käsite työssäni tarkoittaa nuoren syrjäytymisriskin kasvua. Huono koulumenestys, toisen asteen tutkinnon puuttuminen tai työtömyyden kokeminen ei vielä tarkoita, että kyse olisi täysin syrjäytyneistä nuorista. Alatupa ym. (2007, 142-143) kuvaavat kirjassaan syrjäytymisen prosessimallin. Malli on hierarkkinen tasomalli, jossa syrjäytyminen käsitteellistetään huono-osaisuuden syveneväksi jatkumoksi. Mallissa on kuvattu viisi tasoa. Syrjäytyminen voi usein alkaa jo varhaislapsuudessa. Lapset

omaksuvat omassa kasvuympäristössään perusvalmiuksia. Niitä ovat arvot, asenteet ja erilaiset toiminnan mallit. Perusvalmiudet viitoittavat kasvua ja kehitystä kohti aikuisuutta ja sijoittumista yhteiskunnassa.

Prosessimallissa on viisi tasoa. Ensimmäisellä tasolla on ongelmia kotona tai koulussa tai molemmissa paikoissa. Toisella tasolla epäonnistutaan koulussa ja keskeytetään koulunkäynti. Kehityskulku kolmannella tasolla johtaa heikkoon työmarkkina-asemaan, josta useasti edetään taloudellisiin ongelmiin ja riippuvuuteen yhteiskunnan tuista. Viimeisellä tasolla prosessimallissa ovat elämänhallinnan ongelmat, kuten esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmat ja rikollisuus. (Ala-tupa ym. 2007, 143.)

Mielen hyvinvoinnilla on merkitystä nuoren opintojen edistymisessä ja etenkin keskeyttämisen näkökulmasta ajateltuna. Terveysten- ja hyvinvointilaitoksen tilastojen mukaan nuorten mielenterveysongelmat näkyvät kouluissa. (Terveysten- ja hyvinvointilaitos 2013). Terveydellisestä näkökulmasta katsottuna tavallisimpia mielenterveyteen liittyviä häiriöitä ovat syömishäiriöt, itsetuhoinen käytös, riippuvuushäiriöt, psykosomaattiset häiriöt, mielialahäiriöt ja neuroosit. Masentuneella opiskelijalla voi esiintyä keskittymisvaikeutta, mieliala vaihtelee tai ulkoinen olemus voi muuttua. Mieliala vaihtelee ja muuttuu ilman ulkoista syytä. Koulusta myöhästellään tai on toistuvia poissaoloja ja näitä nuori yrittää selitellä tai nuori voi mennä selvästi lukkoon häneltä asioita tiedusteltaessa. Masentuneisuus vaatii aina välittämistä, huomiota ja hoitoa. Nuoruusiän kehitysvaiheessa voi esiintyä lyhyitä masennusjaksoja, mutta niistä ei tarvitse kantaa kohtuutonta huolta. Se kuitenkin vaatii aikuisen huomiota ja tukea. (Honkanen & Suomala, 2009, 61.)

Syrjäytymisriski tai huono-osaisuus kasvaa nuorten ja koulujen piirissä, jos nuori ei ole saanut opiskelupaikkaa tai suorittanut tutkintoa kolmen viimeisen vuoden kuluessa peruskoulun päättymisen jälkeen. Huono koulumenestys on myös riski nuorelle. Huonon peruskoulumenestyksen ja ammattikoulutuksesta karsiutumisen välillä on todettu selkeää yhteyttä. Toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääminen lisää heikkoa ja epävakaata työmarkkina-asemaa nuorelle, ja nuoren kokemus työttömyydestä on riski syrjäytymiseen. (Alatupa ym. 2007, 143-144.)

Raunion (2006, 10-18) mukaan syrjäytyminen tarkoittaa monessa mielessä yhteiskunnallisesta normaalisuudesta sivuun joutumista. Syrjäytymisestä nykypäivänä puhuttaessa yhteiskunnan ja yksilön siteitä tarkastellaan useasti yhteiskunnan kannalta. Erityisesti yhteiskunnan näkökulmasta tarkasteltuna sosiaalisen syrjäytymisen yhteydessä ei tarkoiteta mitään hyvää ihmisten väliseen vuorovaikutukseen liittyvää, vaan yhteiskunnan ja yksilön välisiin suhteisiin liittyvää. Yhteiskuntakeskeinen näkökulma sosiaaliseen tulee esille puhuttaessa syrjäytymisen vastakohtana, sosiaalisesta osallisuudesta. Puhuttaessa sosiaalisesta syrjäytymisestä viitataan yleensä myös vastakohtaan, sosiaaliseen osallisuuteen. Sosiaalinen osallisuus on määritelty

pyrkimykseksi lisätä ryhmien ja yksilön osallistumista yhteiskunnan valtavirtaan. Sosiaalityön eettiset periaatteet korostavat, että sosiaalityön ei tule toimia pelkästään yhteiskuntakeskeisestä lähtökohdasta, vaan yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja arkielämän lähtökohdasta. Eettisessä ohjeistossa puhutaan yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamisesta, joka kuuluu sosiaalityön tehtävään syrjäytymisen ehkäisemisessä. Syrjäytymisen ehkäiseminen on eettisen ohjeiston valossa normaalisuutta vahvistavan sosiaalityön keskeinen tehtävä. Sosiaalityön eettiset periaatteet pitävät tärkeänä yhteiskunnallista syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa. Sosiaalityö suuntautuu vahvemmin yhteisöjen ja rakenteiden kehittämiseen. Sosiaalityön asiakkaan määreeseen liittyy syrjäytyminen yhteiskunnasta ja sen tuottavista instituutioista, jotka lisäävät kansalaisen hyvinvointia. Sosiaalityön asiakkailla syrjäytymiseen liittyy ongelmia heidän omassa elämänhallinnassaan. Yhteiskunnassa osallisuutta mahdollistetaan asiakkaiden ongelmia lieventämällä tai poistamalla. (Raunio 2006, 10-18.)

3 Opiskelun aloituksen osallistava tuki -hanke (OAOT -hanke)

Seuraavassa kuvaan Opiskelun aloituksen osallistava tuki OAOT -hanketta. Esittelen OAOT hankkeen tavoitteita, tarkoitusta, tutkimustehtävää, aikataulua, kehitettäviä tuotteita sekä menetelmällistä lähestymistapaa, joka tässä hankkeessa käytetään.

OAOT -hankkeen tavoitteena on ennaltaehkäistä opiskelijoiden opintojen keskeytyksiä toisen asteen oppilaitoksissa ensimmäisen vuoden aikana. Hankkeen tavoitteena ovat ennaltaehkäistä syrjäytymistä, lisätä opiskelijoiden motivaatiota opiskeluissa ja oman elämän ohjauksessa sekä opiskelijan osallisuuden mahdollistamista hänen opinnoissaan ja omassa elämässään. Hankkeen tavoitteena on opintojen keskeyttämisen vähentäminen luomalla ammattioppilaitoksille tuutorkoulutusmalli ja siihen materiaali. Tavoitteena on arvioida ja kehittää yksilö- ja ryhmätuen malleja ja -menetelmiä sekä kehittää verkkotuen malli ja voimaannuttava keskustelumalli. Hankkeen tavoitteena on lisäksi, että koulutuksesta siirtyisi työelämään työvoimaa, joilla olisi valmiuksia oman elämän ohjauksessa, terveyden ja itsenäisen terveydenedistämisen taidoissa. OAOT -hanke tulee luomaan ammattioppilaitosten henkilöstölle ohjausmalleja keskeyttämishassuissa oleville ammattioppilaitosten opiskelijoille. Kyseessä ovat ensimmäisen vuoden opiskelijat, iältään 15 - 18 -vuotiaat nuoret, joilla on suurin riski keskeyttää koulutuksensa. Hankkeen tavoitteena on syrjäytymisen ennaltaehkäiseminen. Opiskelun aloituksen osallistava tuki -hankkeen tarkoituksena on arvioida ja kehittää yksilö- ja ryhmätuen malleja ammatillisten oppilaitosten henkilöstölle, jotta he voivat tukea opiskelijoita heidän opinnoissaan ja elämäntilanteissaan. OAOT -hanke on kaksivuotinen. (Laurea OAOT hankehakemus 2012.)

Vuoden 2014 päättyessä toimintaa mallinnetaan niin, että hankkeessa kehitetyt työvälineet ja koulutusmateriaalit ovat sovellettavissa myös muihin ammatillisiin oppilaitoksiin

valtakunnallisesti. Hankkeessa kehitettävät uudet tuotteet (opetusmateriaalit, menetelmät, ohjelmat ym.) ovat tutorkoulutusmalli, ryhmätoimintamalli, verkkotuen malli ja voimaannuttava keskustelu-malli. (Laurea hankehakemus 2012.)

OAOT -hankkeen taustalla ovat Laurean johtaman Nuorten työ- ja toimintakyvyn edistämisen am-mattioppilaitoksissa NOPS 2010-2012 -hankkeen tutkimustulokset. Tutkimustulokset kertoivat, että opintojaan aloittavilla opiskelijoilla on todettu erityisesti elämänhallinnan puutteita, terveydellisiä sekä itsenäisen terveyden edistämisen haasteita. OAOT -hankkeen tarvetta perustelevat Niilo Mäki Instituutin (2011) Motivoimaa -hanke, jossa tutkimuksen mukaan todettiin elämänhallinnallisten tekijöiden yhteys ammatillisten perusopintojen negatiiviseen keskeyttämiseen ammattiopiston ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Kivelän (2004) mukaan koulutukseen sitoutumisella näyttää olevan yhteyttä myös muihin elämän alueisiin. Passiivisuus kasaantui tietyille henkilöille: niitä, joita koulutus ei kiinnosta, eivät kiinnosta myöskään koulun ulkopuoliset asiat. Näitä tuloksia on käytetty hankkeen kohdentumisessa sellaiselle alueelle, jota ei ole olemassa ammattioppilaitosten rakenteissa, jota ei vielä osata tehdä omin voimin ja toimintaan, johon on tällä hetkellä tarvetta. Lisäksi OAOT -hankkeen aikaisempiin tutkimuksiin ja hyvien käytäntöjen kehittämiseen on Laureassa päättynyt LUOTSI-hanke. (Laurea OAOT hankehakemus 2012.)

OAOT -hanke toteutetaan toimintatutkimuksellisella työotteella. OAOT -hankkeen toimintatutkimuksellinen menetelmä perustuu Yrjö Engeströmin (2005) Kehittävään työntutkimukseen. OAOT -hankkeessa ohjaustoimintaa ja uusia ohjausmenetelmiä kehitetään tutkimuksellisella kehittämistoiminnalla. OAOT -hankkeessa ovat mukana Järvenpään Keudan koulutusyksikkö, Hyria ammatillinen oppilaitos (Hyria) sekä Järvenpään Invalidiliiton koulutuskeskus (IJKK). Koulutusyksiköissä (Keuda, Hyria ja IJKK) valitaan ohjaustoiminnan kehittämisessä tarvittaviksi opiskelijapilottiryhmiksi syksyllä 2012 aloittanut ryhmä ja syksyllä 2013 aloittanut opiskelijaryhmä, joiden taustalla on runsaasti keskeyttämiä. Perusteena valintoihin ovat koulutuslaryhmien runsaat opintojen keskeyttämiset. Keskeyttämiset, jotka ovat yhteydessä opiskelijoiden elämäntilanteisiin, terveyteen ja sen edistämiseen. Hankkeen pilottiryhmiä valittaessa toimintaan otetaan mukaan sekä nais- että miesvaltaisia koulutusaloja. Toimintaa kehitetään kahden syklin aikana, jolloin ohjausryhmä arvioi ja kehittää yhteistyössä ammatillisten oppilaitosten ja opiskelijoiden kanssa. Hankkeen vaikutukset arvioidaan vaikuttavuustutkimusta käyttäen. Arviointi kohdistuu ryhmämenetelmiin, tuutorkoulutukseen, käytettävään materiaaliin sekä ammattioppilaitoksessa opiskelevien opiskelijoiden oman elämän hallintaan, terveystokemuksiin ja terveyden edistämisen muutoksiin. (Laurea OAOT hankehakemus 2012.)

Tutkimukseni kohdistuu kartoitukseen ohjaus- ja tuen malleista, joita oppilaitoksen arjessa jo tällä hetkellä on, sekä mahdollisista uusista kehitettävistä työmenetelmistä, joista oppilaitos

tulisi hyötymään tukiessaan opiskelijoita heidän opinnoissaan. Kartoituksella haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin, joissa selvitän, minkälaisia tuen malleja henkilöstöllä on jo tällä hetkellä käytössään ja minkälaisia ohjausmalleja ja -menetelmiä he tarvitsisivat arjen toiminnoissaan.

4 Nuoruuden kehitystehtäviä, oman elämän ohjaus ja keskinuoruus

Kehitystehtävä teoria on syntynyt 1940- ja 1950-luvuilla. Nurmiraanan, Leppämäen ja Horpun (2009, 13-14) mukaan kehityopsykologiassa on joukko teorioita, joilla on pyritty löytämään yhteisiä käsitteitä ja tekijöitä elämäntululle. Tutkimuksessa korostuu kehityopsykologinen näkökulma, jota lähestyn seuraavassa kehitystehtävä -käsitteellä, jonka on Robert J. Havighurst luonut. (Lyytisen, Korkiakankaan ja Lyytisen 1995, 311-312.)

Kasvatuksen ja koulutuksen näkökulmasta kehitystehtävääjattelulla on merkittävä rooli elämän-kulopsykologiassa. Tästä syystä haluan työssäni tuoda esille Havighurstin luoman kehitystehtävä -käsitteen. Kehitystehtävä teorilla on pyrkimys vastata kysymyksen, miten yksilön kehitys ja kasvu liittyvät ympäristöstä tulevien tarpeisiin, vaatimuksiin ja rajoituksiin. Tällä tarkoitetaan koulun, kaveriyhteisön, perheen ja koko yhteiskunnan taholta tulevia vaatimuksia. Tämä vaikuttaa nuoren kasvatus- ja koulutusratkaisuja koskevaan päätöksentekoon ja suunnitteluun. Havighurstin teoria vastaa kysymyksiin siitä, miten yksilön kasvu ja kehitys nivoutuvat ympäristön tahoilta tuleviin vaatimuksiin. Teoria yhdistää sosiaaliset odotukset ja biologisen kasvun, jotka muuttuvat ihmisen elämäntulun eri vaiheissa sekä ohjaavat myös persoonallisuuden kehityksen suuntaa. (Lyytinen ym. 1995, 311-312.)

Elämäntaariteorioita, kehityopsykologisesta näkökulmasta Havighurstin lisäksi on esittänyt Levinson. Teoreetikko Levinson korostaa, että jokaisen ihmisen elämäntaihe on tärkeä. Ihmisten elämä etenee yksilöllisesti ja kehitys on koko elämän jatkuva prosessi. Levinsonin (1986; Nurmiraanta, Leppämäki & Horppu 2009, 14) mukaan eri kehitysvaiheiden välillä on siirtymävaihe ja se sisältävät kehittymishaasteista. Levinsonin mukaan kehitystehtäviä ovat esimerkiksi ammatin hankkiminen, tunteiden hallinnan opettelu, ystävyysuhteiden muodostuminen ja itsenäistyminen lapsuudenkodista. Tänä päivänä sosiaaliset normit eivät ole enää niin sitovia kuin aikaisemmin. Ratkaisuihinsa ihminen voikin antaa omien tarpeiden ja elämäntilanteen vaikuttaa entistä enemmän. (Levinson 1950; Nurmiraanta ym. 2009, 13-14.)

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelija on yleisesti iältään 15 - 18 -vuotias. Nuori on päättänyt peruskoulunsa ja hakenut yhteishaussa toisen asteen koulutukseen. Sosiaalinen ympäristö muuttuu nopeasti nuoruusvuosina. Eri-ikäisiin ihmisiin kohdistuu erilaisia normatiivisia odotuksia, joita kutsutaan kehitystehtäviksi. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 131.) Keskeisiä nuoruuden kehitystehtäviä ovat, että nuori luo kumpaankin

sukupuolta oleviin ikätovereihin uusia suhteita, omaksuu sukupuolirooleja ja hyväksyy oman fyysisen olemuksensa. Kehitystehtäviin liittyvät myös vanhemmista ja muista aikuisista saavutettu emotionaalinen itsenäisyys. Nuori valmistautuu omaan parisuhteeseen ja perhe-elämään. Lisäksi vielä kehitystehtäviin kuuluvat valmistautuminen työelämään ja oman maailmankatsomuksen ja ideologian kehittyminen sekä nuori omaksuu sosiaalisesti vastuullista käyttäytymistä. (Lyytinen ym. 1995, 259.) Ihmiseen kohdistuvat vaatimukset ja haasteet muuttuvat iän myötä. Kehitystehtävien onnistuneet ratkaisut tulevat luomaan pohjaa myöhemmälle kehitykselle ja hyvinvoinnille. (Nurmi ym. 2006, 131.)

Yhteiskunnassamme nuoren ollessa viimeisellä luokalla peruskoulussa saa hän tietoa, tukea ja apua opinto-ohjaajalta miettiessään tulevaisuuttaan peruskoulun päättymisen jälkeen. Nuoren peruskoulun aikana saamastaan ohjauksesta ja valinnasta ovat esimerkkeinä koulutus- ja ammatinvalinnat. Nuori voi saavuttaa haluamansa, mutta ei aina, eikä välttämättä siinä muodossa, kuin oli alun perin ajatellut. Toivottuun koulutukseen pääsy saattaa onnistua ensimmäisellä hakukerralla, ja se johtaa haluttuun ammattiin. Näin ei kuitenkaan aina käy, ja silloin nuori joutuu sopeutumaan tilanteeseensa. Nuori muodostaa kuvaa itsestään ja omasta toiminnastaan saatavan palautteen pohjalta tai tietynlaisen asemansa edustajana. Tällöin nuori muodostaa omasta itsestään käsityksen, jota kutsutaan nuoruusiän psykologiassa identiteetin muodostumiseksi. (Nurmi ym. 2006, 132.)

Nuoruutta voidaan kuvata kahdella tapahtumakululla. Nuori ohjaa omaa elämäänsä tekemällä valintoja ja toimimalla niiden mukaisesti. Kehitysympäristöllä on tässä kohtaa merkitystä. Millaisia vaihtoehtoja ympäristöllä on nuorelle tarjota: vallitseva yhteiskunta ja kulttuuri luovat haasteita ja rajoituksia nuoren valinnoille. Nuoren suuntautumisessa häntä ohjaavat sosiaalisuus ja avoimuus. Toinen tapahtumakulkuun liittyvä seikka on nuoren muodostama oma kuva itsestään. Tähän vaikuttavat nuoren koulutustavoitteet sekä koulumenestys. Palaute nuoren toiminnasta antaa pohjaa sille, mitä nuori itsestään ajattelee. Nuori työstää yksilölliset motiivit omiksi tavoitteiksi vertaamalla niitä ympäristön tarjoamiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Nuorelle tyypillisiä kehitystehtäviä ovat juuri hänen ikäkauteensa (15 - 18 - vuotta) sopivat, kuten esimerkiksi koulutus- ja ammatinvalinta. Onnistuminen haasteiden kohtaamisessa vaikuttaa nuoren minäkuvaan myönteisesti, kun taas nuoren epäonnistumiset voivat johtaa kielteiseen minäkuvaan ja huonoon itsetuntoon. (Lyytinen ym. 1995, 263-266.) Nuoren oman elämän ohjaukseen vaikuttavat kehitystehtävien läpikäyminen mahdollisimman eheyttävällä tavalla. Tällä tarkoitetaan sitä, että nuoren kehittyminen on edennyt ikä- ja kehitystasojen mukaisesti. Kehitystehtävät vaikuttavat nuoren oman elämän ohjaukseen, joten ne ovatkin merkittävässä asemassa oman elämän ohjauksessa. (From & Koppinen 2012, 9.)

Nuoren oman elämän ohjaamisessa usko omiin mahdollisuuksiin saavuttaa omia tavoitteitaan ja tähän liittyvät myönteiset tunteet luovat pohjaa nuoren hyvinvoinnille. Toisin sanoen menestys oman elämän ohjaamisessa luo pohjaa nuoren hyvälle itsetunnolle ja myönteiselle kehitykselle. Jos nuoren omasta elämästä puuttuvat tavoitteet, tilanne heikentää hänen hyvinvointiaan ja sopeutumistaan. Nuoren ahdistuneisuus, masentuneisuus ja kielteinen minäkuva voivat ohjata sitä, miten nuori suuntaa omaa elämäänsä myöhemmin. (Lyytinen ym. 1995, 266-269.)

Nuoruus voidaan erottaa kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus 11 - 14 -vuotias, keskinuoruus 15 - 18 -vuotias ja myöhäisnuoruus 19 - 25 -vuotias (Havighurst 1953; Nurmiranta, Leppämäki & Horppu 2009, 72 mukaan.) Tässä tutkimuksessa nuoruudella tarkoitetaan keskinuoruutta. Nurmirannan ym. (2009, 72-74) mukaan nuori pyrkii selkiyttämään minäkokemuksiaan ja identiteettikysymyksiään ja nämä painottuvat keskinuoruudessa. Identiteetti ei kehity yhtenä harppauksena, vaan se kehittyy kriisien- ja sitoutumisvaiheiden kautta. Tässä iässä tapahtuu psyykkisiä ja fyysisiä muutoksia. Nuoruus on myös siirtymäkausi lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruutta voidaankin pitää elämän toisena mahdollisuutena. Toisella mahdollisuudella tarkoitetaan, jos nuorella on ollut vaikeuksia aikaisemman kehityksenä kanssa, niin nyt samoja ongelmia voidaan kohdata uudelleen ja ongelmia voidaan saada hallintaan kehittyneemmän minäkuvan avulla. Ammatinvalinta on osa identiteetin rakentamista.

5 Opiskelijahuolto

Opiskelijahuolto tarkoittaa opiskelijan opiskeluhuvinvoinnin ylläpitämistä, opiskelijoiden ja vanhempien tukemista ja ennalta ehkäisevää toimintaa sekä tukea opiskeluun liittyvissä kysymyksissä (Honkanen & Suomala 2009, 5.) Seuraavissa kappaleissa kuvaan opiskelijahuoltoa, sen lainsäädäntöä, tavoitteita ja tehtäviä.

5.1 Lainsäädäntö

Kuviossa 1. on esitetty oppilas- ja opiskelijahuollon moniammatillista yhteistyötä ohjaavien lakien keskeisiä oppilas- ja opiskelijahuoltoa sekä turvallisuutta koskevia säädöksiä (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2012).

Oppilas- ja opiskelijahuollon moniammatillista yhteistyöstä ohjaavat lait		
<p>Perusopetuslaki, Lukiolaki (628, 629/1998)</p> <p>Laki ammatillisesta koulutuksesta 479/2003</p> <p>Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän oppilas/opiskelijahuoltoa sekä kodin ja koulun/oppilaitoksen kanssa tehtävää yhteistyötä koskevat velvoitteet</p>	<p>Terveystenhuoltolaki 1326/2010 Asetus 338/2011</p> <p>Neuvolatoimintaa ja kouluopiskeluterveydenhuol- toa sekä suun terveydenhuoltoa koskevat velvoitteet</p>	<p>Lastensuojelulaki 417/2007</p> <p>Lastensuojelua ehkäise- vää lastensuojelu sekä koulunkäynnin tukea koskevat velvoitteet</p> <p>Nuorisolaki 72/2006</p>

Kuvio 1: Oppilas- ja opiskelijahuollon moniammatillista yhteistyötä koskevat säädökset.
(Oppilas- ja opiskelijahuollon opasta mukaillen).

Kuviossa 1. näkyvät keskeiset lait, jotka ohjaavat oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (479/2003) mukaan opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opiskelijahuollon näkökulmasta katsottuna koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuollon palveluita antavien ja järjestävien viran-omaisten ja muiden tahojen kanssa sekä antaa opiskelijoille tieto näistä eduista ja palveluista. Tarvittaessa opiskelija tulee ohjata hakemaan etuja ja palveluita. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2012.)

Opiskelijahuoltolaki määrittää koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisen opiskelijahuollon sekä opiskelijahuollon palveluja, jotka ovat kansanterveyslaissa (417/2007) tarkoitettu opiskeluterveydenhuoltolaki (1326/2010) ja opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa (417/2007). Terveystenhuoltolaki (1326/2010) tuli voimaan 1.5.2011. Terveystenhuoltolaki tuo velvoitteita opiskelijahuoltoon. Laissa säädetään kunnan järjestämisvastuuseen kuuluvan terveydenhuollon toteuttamisesta ja sisällöstä ja siten myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja sisällöstä. Näiltä osin se korvaa aiemman kansanterveyslain. Opiskelijahuolto on yksi ehkäisevän lastensuojelun toimintatapa, jota tehdään opiskelijahuollon moniammatillisessa yhteistyössä. Lastensuojelulaki velvoittaa kaikkia opiskelijahuoltotyötä tekeviä. Nuorisolaki sisältää monialaista yhteistyötä sekä etsivää nuorisotyötä. Laki velvoittaa opiskelijahuoltoa toimimaan yhteistyössä eri toimialojen viranomaisten kanssa. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2012).

5.2 Opiskelijahuollon tavoitteet ja tehtävät

Opiskelijahuollon tavoitteena on opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteissa olevan määräyksen (28/011/2004) mukaan tukea opiskelijaa ja säilyttää oppilaitosyhteisön toimintakyky, luoda terveellinen, viihtyisä ja turvallinen oppimisympäristö, edistää oppilaitoksen hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä ongelmien varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen sekä ehkäistä koulutuksen keskeytymistä. (Kotamäki, Niemi, Sirkiä, Virnes, Räisänen & Hietala 2010, 23, 75.) Opiskelijahuollon tavoitteena on myös löytää erilaisiin tilanteisiin oppimista tukevia ja edesauttavia suhtautumis- ja toimintatapoja. (Honkanen & Suomala 2009, 5.)

Kotamäen ym. (2010, 88) mukaan koulutuksen järjestäjien mielestä opiskelijahuolto liittyy seuraaviin seikkoihin: yksittäisten opiskelijoiden ongelmiin, opintojen viivästymiseen tai oppimisvaikeuksiin, erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat sekä opiskelijan ja koko kouluyhteisön hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviin seikkoihin.

Honkasen ja Suomalaisen (2009, 5) mukaan opiskelijahuollon tehtävänä on tukea vanhempia kasvatuksessa ja osallistaa oppilaitoksen henkilökuntaa ja yhteistyötahoja aktiiviseen yhteistyöhön. Opiskelijahuolto koostuu eri alojen asiantuntijoista. Opiskelijahuoltoryhmä toimii moniammatillisesti koulun arjessa. Opiskelijahuoltoryhmä koordinoi ja kehittää opiskelijahuolto-palveluita sekä rakentaa yhteistyöverkostoja eri tahojen kanssa. (Kotamäki ym. 2010, 41.) Opiskelijoiden opiskeluhyvinvoinnista huolta pitävät opiskelijahuoltoryhmä yhdessä opiskelijan ja huoltajien kanssa.

Kotamäen ym. (2010, 19-20, 33) mukaan opiskelijahuoltojärjestelmän kuuluu tukea opiskelijoiden keskinäistä osallisuutta ja vuorovaikutusta sekä toisistaan välittämistä. Tätä voidaan tukea opiskeluryhmien avulla. Opiskelijahuolto tukee toiminnallaan opiskelijoiden kehitystä ja tasapainoista kasvua. Opiskelijoille taataan turvallinen oppimisympäristö ja opiskelijoita tuetaan heidän elinikäisessä oppimisessaan. Opiskelijalle pyritään takaamaan ja turvataan hänen tarvitsemaansa ohjausta ja huolenpitoa, jotta hänestä kasvaisi tasapainoinen ihminen. Ja lisäksi tärkeää on, että opiskelijat tulisivat kuulluksi. Nämä kaikki ovat opiskeluhuollon keskeisiä tehtäviä, jotka opiskeluhuoltolaissa on säädetty. Opiskeluhuoltotyön tulee kattaa kaikkien kouluyhteisön työntekijöiden tekemä, oppimisedellytyksiä lisäävä, terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta sekä yhteisöllisyyttä edistävä työ.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (479/2003) velvoittaa opiskelijahuollon mahdollistamaan opiskelijoille oppimisen perusedellytykset ja niistä huolehtimisen eli opiskelijan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimisen. Kokonaisvaltainen hyvinvointi sisältää opiskelijan sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin. Fyysiseen hyvinvointiin liittyvät oppimisympäristön turvallisuus ja terveellisyys. Psyykkiseen hyvinvointiin sisältyvät opiskelijan henkilökohtainen ohjaus hänen opiskelussaan, ja opiskelijan omien edellytystensä mukaista etenemistä hänen opinnoissaan. Sosiaaliseen hyvinvointiin sisältyvät kiusaamisen ehkäisy ja siihen puuttuminen ja opiskelijan osallisuuteen kannustaminen. Sosiaalisessa hyvinvoinnissa tuetaan sosiaalisia valmiuksia sekä edistetään ryhmäytymistä koulun arjessa tapahtuvilla toiminnoilla. Ryhmäytymistä voidaan ylläpitää myös opiskelijoiden vapaa-aikana. Lisäksi opiskelijahuollon tehtävänä on opiskelijahuoltolain mukaan koulun kokonaisvaltaisesta opiskelijahyvinvoinnista huolehtiminen. Joka pitää sisällään oppilaitosyhteisöissä tapahtuvien muutosten ennakointia, niin yksilö- kuin yhteisötasolla. (Honkanen & Suomala 2009, 40-41.)

Moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä mahdollistaa eri hallinnonalojen välisen yhteistyön. Opiskelijahuollon tehtävä on pyrkiä ratkaisemaan ja selvittämään objektiivisesti hankalia tilanteita. Opiskelijahuolto tarjoaa foorumin avoimeen dialogiin, joka mahdollistaa, että osapuolet tuovat omat näkemyksensä esille ja näkemyksiä ei arvoteta. (Honkanen & Suomala 2009, 42-43.) Opiskelijahuollolla onkin haasteena sovittaa eri toimijoiden tuottamat palvelut yhteen niin, että nämä vastaavat opiskelijoiden tarpeita ja opiskelijahuollolle asetettuja vaatimuksia. (Kotamäki ym. 2010, 42.)

Järvenpään Keudan opiskelijahuoltoryhmän tavoitteena on etsiä ratkaisuja opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa sekä kehittää oppilaitosyhteistyötä. Järvenpää Keudan oppilaitoksessa toimii moniammatillinen opiskelijahuoltoryhmä. Tähän ryhmää kuuluvat rehtori ja apu-

laisrehtori, koulutuspäällikkö, kuraattori, opinto-ohjaajat, terveydenhoitaja ja erityisopettaja. Opiskelijahuoltoryhmän jäseniin voivat ottaa yhteyttä opiskelijat itse, heidän huoltajansa sekä opettajat. (Opiskelijahuolto 2012-2013.)

Etsivä nuorisotyö tekee tarvittaessa yhteistyötä opiskelijahuoltoryhmän kanssa. Tästä syystä haluan työssäni tuoda esille etsivän nuorisotyön. Nuoren opintojen keskeyttämisen jälkeen on opiskelijahuoltoryhmällä oikeus antaa nuoresta tietoja etsivälle nuorisotyölle, joka lähtee nuoren luokse, jopa kotiin saakka. Etsivä nuorisotyö pyrkii löytämään sellaisen nuoren, joka on ”kadonnut” koulutuksen, työllistymisen ja muiden palveluiden piiristä. Nuorisolaki uusittiin tammikuussa 2011. Nuorisolailla säädetään kunnissa tehtävästä etsivästä nuorisotyöstä. Laki määrittelee etsivän nuorisotyön tehtäväksi tuen tarpeessa olevien nuorten etsimisen ja heille sopivan avun löytämisen. Lain muutos merkitsi uuden aikakauden alkua etsivälle työlle. Etsivän nuorisotyön pääperiaatteita ovat yksilön kunnioittaminen ja ajatus, että jokainen ihminen on samanarvoinen. Etsivä työ on nuoren kohtaamista ja työ perustuu dialogisuuteen. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15-24.) Etsivä nuorisotyö kohdistuu alle 25 -vuotiaisiin nuoriin, joilla on uhkana jäädä ilman toisen asteen opiskelupaikkaa tai nuori on putoamassa ulos opinnoistaan. Nuorisolaissa on määriteltynä tietojen luovuttamisesta etsivälle nuorisotyölle. Opetuksen tai koulutuksen järjestäjän on tietynlaisilla ehdoilla luovutettava alle 25 -vuotiaasta nuoresta etsivälle työlle tietoja. (Kaartinen-Koutaniemi, 2012, 29.) Syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen on yhteiskunnassamme kehitetty nuorisotakuu. Nuorisotakuuseen liittyy koulutustakuu. Koulutustakuu tarkoittaa, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaiikka lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. (Nuorisotakuu 2013.) Opiskelijahuoltoryhmä tekee tarvittaessa yhteistyötä pajakoulun kanssa, jos nuori on keskeyttämässä opintojaan.

6 Opinnäytetyö OAOT -hankkeessa

Opinnäytetyö kohdentuu OAOT -hankkeen alkuvaiheeseen eli nykyisten toimintamallien kartoitukseen sekä tarvetilaan Järvenpään Keudan ammatillisessa oppilaitoksessa. Tutkimuksessa kartoitin Järvenpään Keudan opiskelijahuoltoryhmän tämän hetkisiä toimintatapoja sekä toin esiin uusien toimintatapojen kehittämisideoita ja tarpeita henkilöstön työskentelyyn opiskelijoiden tukemisessa, heidän opinnoissaan ja oman elämän ohjauksessa sekä ennaltaehkäisemään syrjäytymistä. Tiedonhakua tähän työhön on tehty eri tietokannoista, aiheeseen liittyvistä artikkeleista ja väitöskirjasta. Seuraavassa esittelen tarkemmin tutkimusongelmaa ja tutkimusmenetelmää.

6.1 Tutkimusongelman määrittely ja tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa kartoitin ja tutkin opiskelijahuoltohenkilöstön kokemuksia opiskelun aloittavien opiskelijoiden osallistavasta tuesta ja sen mahdollisesta kehittämisestä ammatillisessa oppilaitoksessa. Tehtäväni oli selvittää, minkälaisia ohjauksen toimintamalleja ja -menetelmiä ammatillisessa oppilaitoksessa on jo käytössään, missä määrin ne ovat riittäviä ja toimivia, ja minkälaista kehittämisen tarvetta niissä on. Tutkimuskysymykseni ovat syntyneet ja perustuvat tutkimustehtäväni määrittelyyn.

- 1) Millaisia oman elämän ohjauksen toimintamalleja ja -menetelmiä Keudan oppilaitoksen henkilöstöllä jo on käytössään?
- 2) Mitkä ovat ne haasteet ja kehittämistarpeet, joihin nykyiset menetelmät eivät vastaa?

Tämä opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Työssäni laadullinen tutkimus tarkoittaa toimintamallien ja -menetelmien kuvaamista sekä uuden tiedon hankintaa. Laadullinen tutkimus on joustava ja antaa tilaa aineistolle. Tutkijalla on tutkimusprosessin alussa jonkinlainen esiyymmärrys aiheesta. (Puusa & Juuti 2011, 48-49.) Laadullinen tutkimus tapahtui Järvenpään Keudan ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelijahuoltoryhmässä.

Kohteena yleensä laadullisessa tutkimuksessa on ihminen ja ihmisen maailma, joita voidaan tarkastella elämismaailmana. Tämä tarkoittaa yleisintä kokonaisuutta, jossa ihmistä voidaan yleensä tarkastella. Elämismaailma muodostuu merkityksistä. Laadullisessa tutkimuksessa elämismaailmaa tarkastellaan merkitysten maailmana. Merkitykset ilmenevät ihmisen toimina, suunnitelmina, päämäärien asettamisina, hallinnollisina rakenteina ja yhteisöjen toimina. Merkitykset syntyvät vain ihmisen kautta. Laadullinen tutkimus tapahtuu elämismaailmassa, jossa tutkija on osa sitä merkitysyhteyttä, jota hän tutkii. (Varto 1992, 23-26.)

6.2 Tutkimusaineiston keruu

Tässä tutkimuksessa aineisto hankittiin laadullisella tutkimusmenetelmällä, ryhmähaastattelulla. Ryhmähaastattelu on yksi laadullinen tiedonkeruumenetelmä. Sen etuina voidaan pitää ruohonjuuritasoista lähtökohtaa. Se antaa äänen ryhmälle ihmisiä ja ymmärtää ryhmää sen omista lähtökohdista käsin. Ryhmähaastattelussa vuorovaikutus painottuu kunkin osallistujan ja vetäjän välille. Ryhmän vetäjä tekee ryhmätilanteessa yksilöhaastatteluja esittäen kysymyksen vuorotellen kaikille osallistujille. Ryhmän vetäjä eli tutkija kannustaa ryhmää keskustelemaan aiheesta keskenään. Tiedontuotanto tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. (Puusa & Juuti 2011, 89, 99.) Ryhmähaastattelu on tehokas haastattelumenetelmä, koska yhdessä tapaamisessa saadaan useita ihmisiä haastatelluksi. (Mäkelä 1995, 264.) Ryhmä muodostuu kuudesta tai kahdeksasta ihmisestä. Ryhmän jäsenet ovat tarkasti valittu ja he ovat alansa asiantuntijoita, joiden asenteilla ja mielipiteillä on vaikutusta tarkasteltavaan ilmiöön.

Ryhmä voi myös aikaansaada muutoksia työskentelyssään. Kun tarkoituksena on kehittää uusia palveluita, käytetään ryhmähaastattelua. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 62.) Työssäni ryhmän muodosti kuusi henkilöä. He työskentelevät opiskelijahuoltoryhmässä ja edustavat eri ammattialoja: kuraattori, erityisopettaja, terveydenhoitaja, kaksi opinto-ohjaajaa ja ryhmäohjaaja. Nämä kuusi henkilöä tuottivat aineiston työhöni. Tärkeä osa tutkimusprosessia oli haastateltavan ryhmän muodostaminen. Ryhmän vuorovaikutuksen kannalta tärkeää on huomioida ryhmän homogeenisyys. Homogeenisuus luo yhteisen sävelen ja kielen syntymistä. (Puusa & Juuti 2011, 91.)

Tutkimus on tehty menetelmänä teemahaastattelu. Haastatteluteemat ja niihin kysymykset muotoutuivat OAOT -hankkeen projektiryhmän toteutuksesta. Projektiryhmä laati kysymykset sekä tarkentavat kysymykset jokaiseen teemaan. Minulla oli käytössäni valmis teemahaastattelurunko kysymyksineen. Haastatteluteemat oli laadittu Engeströmin työtoiminnan rakennemallin mukaisesti. Puusan ja Juutin (2001, 81,83) mukaan ilmiötä tutkittaessa teemahaastattelun käyttö on sopivaa. Ilmiö puretaan teemojen avulla osa-alueisiin ja kysymyksiä esittämällä tutkija pyrkii saamaan tarvittavan tiedon. Tällä tavoin toimin tutkimuksessa.

Ryhmähaastattelu tallennetaan aina. Tallennuksessa on erityisen tärkeää välineiden laatu. Ryhmähaastattelu tuottaa yleensä niin paljon aineistoa, että sitä ei ole mahdollista koota muistiinpanoiksi. Monen henkilön haastattelua varten tarvittaisiin oikeastaan useampikin videokamera. Usein on silti hyödyksi tehdä muistiinpanoja tai kuvia esimerkiksi eri ihmisten istumapaikoista ja keskinäisestä yhteydestä. Aikaa säästävä tapa dokumentoida näitä on sanella samaan tallenteeseen heti haastattelun jälkeen yleisiä havaintoja. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 62-64.) Tutkimuksessa ryhmähaastattelun ja videoinnin keinoin tutkin Keudan opiskelijahuoltoryhmän (OHR:n) kokemuksia opiskelun aloittavien osallistavasta tuesta ja sen mahdollisesta kehittämisestä. Haastattelutilanne tallennettiin yhden videolaitteen avulla.

6.3 Haastattelun kulku

Yhteydenottoni haastateltaviin ja tapaamiseni heidän kanssaan tapahtuivat Keudan ammatillisessa oppilaitoksessa. Ensimmäisellä tapaamisellamme minä ja projektiryhmän edustaja esittelimme opiskelijahuoltoryhmälle OAOT -hankkeen. Kerroimme tavasta, miten olimme ajatelleet aineistoa hankkia eli haastattelemalla opiskelijahuoltoryhmää. Haastattelutilanne videoitaisiin. Kuultuaan hankkeesta ja toimintatavoista olivat opiskelijahuoltoryhmän jäsenet valmiina lähtemään hankkeeseen mukaan. Sovimme haastattelupäivän ajankohdan ja kellonajan, jonka sitten varasimme haastattelun tekemiseen. Keudasta saimme käyttööme rauhallisen neuvotteluhuoneen, jossa haastattelu tapahtui.

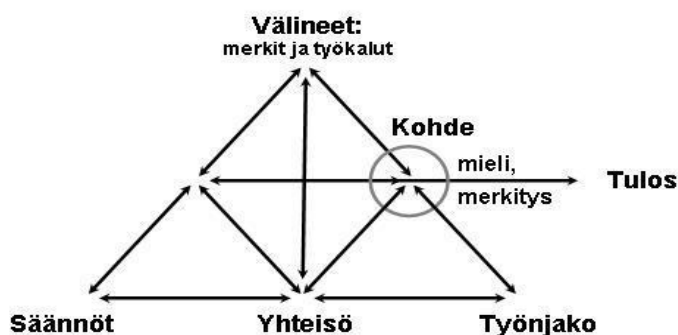
Neuvotteluhuoneeseen pyrin saamaan otollisen ilmapiirin haastatteluani varten. Järjestelin huoneessa istumapaikat jokaiselle haastateltavalle. Sain apua videointiin opiskelijalta, joka opiskelee Keudassa audiovisuaalista alaa. Tarkistimme laitteiden toimivuuden ja sen, että haastateltavat tulisivat huomioiduksi riittävän hyvin videoinnin- ja haastattelun aikana. Haastatteluun olimme varanneet aikaa pari tuntia. Haastateltavat saapuivat paikalle sovitusti. Ryhmytymistä auttoi se, että haastateltavat tunsivat toisensa ennestään. Keskustelun virittäminen ei ollut haasteellista. Ilmiö, jota halusin tutkia, oli heille tuttu. Ryhmän jäsenet tunsivat toisensa entuudestaan, näin myös vuorovaikutus ryhmän jäsenten välillä oli toimivaa. Toivotin tervetulleiksi kaikki haastateltavat ja kerroin, miten heidän näkemyksensä ja kokemuksensa ovat minulle tutkimuksessa tärkeitä. Toivoin myös, että kaikki osallistuisivat mukaan keskusteluun. Lopuksi kerroin heille, mitä olin ajatellut ryhmähaastattelun etenemisestä ja aikataulusta, joka meillä oli varattuna haastattelun läpiviemiseen. Kävimme vielä joitain yksityiskohtia läpi ennen kuin aloitimme haastattelun. Selvitin mm. sen, että haastateltavat osallistuvat tutkimukseeni nimettöminä eikä heidän henkilöytensä paljastu. Sovimme, että haastateltavien nimet ja ammattinimikkeet eivät tule aineiston analyysissä esille. Puusan ja Juutin (2011, 93) mukaan ryhmävetäjä ottaa alussa hallinnollisen johtajan roolin. Hän käynnistää haastattelutilanteen. Tämän jälkeen johtajuus siirtyy osallistujille. Vetäjä ei siis itse aktiivisesti osallistu substanssiaiheesta käytävään keskusteluun, vaan keskusteluvastuu siirretään osallistujille.

Haastateltavat olivat jo etukäteen saaneet haastattelukysymykset itselleen. He toivoivat, että he saisivat tutustua aiheeseeni ja kysymyksiini etukäteen, kun ensimmäisen kerran kävin Keudassa esittelemässä OAOT -hanketta. Ryhmähaastattelutilanne eteni minun esittämilläni kysymyksillä ja jokainen haastateltava sai vastata kysymyksiin. Mielestäni ryhmä toimi aktiivisesti. Ryhmähaastattelun lopuksi otin ryhmävetäjän hallinnollisen roolin itselleni ja osoitin, että ryhmähaastattelu lähestyi loppuaan. Kiitin ryhmähaastattelun jäseniä. Lopussa yhdessä vedimme hiukan keskustelun sisältöä yhteen. Tämä oli mielestäni vaativa tehtävä, sillä olen todella noviisi. Oli haastavaa kuunnella ja esittää kysymyksiä haastateltaville. Omien mui-
 tiinpanojeni tekeminen haastattelutilanteessa jäi toteutumatta. Haastattelutilanne oli minulle uusi kokemus, mutta kokonaisuudessaan haastattelutilanteen koin myönteisenä kokemuksena itselleni.

6.4 Haastatteluteemojen muodostelu

Aineiston keruu ja käsittely kietoutuvat toisiinsa kvalitatiivisessa tutkimuksessa (Mäkelä 1995, 45). OAOT -hanke nojaa Engeströmin (2005) kehittävän työntutkimuksen ideaan. Opinnäytetyössäni käytän haastattelujen muodostelussa ja jäsentelyssä Engeströmin kehittävää työtoiminnanmallia.

Toteutin ryhmähaastattelun teemahaastattelun tapaan. Teemahaastattelussa Hirsjärven ja Hurmeen (2004, 47-48) mukaan haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelussa olennaisinta on, että yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu kulkee eteenpäin keskeisten teemojen varassa. Haastateltavien asioille antamat merkitykset ja tulkinnat asioista ovat merkityksellisiä ja nämä syntyvät vuorovaikutuksessa. Haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista. Teemahaastatteluun päädyin siksi, että haastattelu kohdennetaan tietynlaisiin teemoihin, joista halutaan keskustella ja saada tietoa. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen pohjalta ja tämä tuo tutkittavien äänen kuuluviin. Teemahaastattelun vaiheisiin kuuluvat teemojen valinta, tutkimussuunnitelman teko, teemarunon laatiminen, haastatteleminen, litterointi, aineiston analyysi ja raportointi. Haastattelijan rooli haastattelutilanteessa on olla aktiivinen kuuntelija.

Kuvio 2: Työtoimintamalli Engeström 1987; 1995

Kuviossa 2. tarkoitetaan työtoiminnan tai minkä tahansa toiminnan rakenteellista kuvausta. Kuvio ohjaa haastattelurunon tekemisessä ja teemojen muodostamisessa.

Tutkimus on jaettu kuuteen osatekijään. Haastatteluteemat ovat tutkimuksessa liitteessä yksi. Kuviossa 2. ylhäällä kolmiossa, kolmion ylimmässä kärjessä on "välineet." Välineet tarkoittavat työssäni arvoja, asenteita, motivaatiota ja materiaalia, joita opiskelijahuoltoryhmällä on käytössään, sekä opiskelijahuoltoryhmän ammatillista osaamista eli tietoja ja taitoja. Kysymyksiä, joita heille esitin haastattelussa, olivat esimerkiksi ohjauksen keinojen käyttö tai miten he näkevät työssään ja oppilaitoksessaan opiskelijan ohjauksen näyttäytyvän ja toteutuvan. Kolmion vasemmassa ala-laidassa on "säännöt." Säännöt tarkoittavat tutkimuksessa organisaatiokulttuuria, lainsäädäntöä, sopimuksia, päiväjärrjestystä ja kirjoittamattomia pelisääntöjä yhteisön sisältä. Kolmion alhaalla keskellä on "yhteisö." Tutkimuksessa yhteisöllä tarkoitetaan ihmisiä, heidän asemaansa yhteisössä sekä yhteisön ilmapiiriä. Kolmiosta löytyy

vielä oikealta alhaalta ”työnjako”. Tämä tarkoittaa tutkimuksessani päätöksiä, joita oppilaitoksessa tehdään eli työnjako asiat, moniammatillisuus ja työryhmät, joita yhteisössä toimii. Työnjako sisältää lisäksi palautekäytännöt. Tekijä tutkimuksessa kuviossa 2. on välineiden ja sääntöjen välissä eli vastapäätä kohdetta. Siihen liittyvät yhteisön kehittämistarpeet ja haasteet. Siinä kartoitetaan, ketkä ohjaavat alkuvaiheen opiskelijoita opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi. Viimeisen osatekijän muodostaa Engeströmin kolmiokuviossa tulos. Tutkimuksessa tämä tarkoittaa sitä, mihin toiminnalle pyritään. OAOT -hankkeen tavoitteena on hakea ratkaisua opiskelun ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvien opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen kehittämällä ohjaustoiminnan malleja opiskelijan oman elämän ohjaukseen. Tarkoituksena on selvittää, että miten tämä tavoite näyttäytyy oppilaitoksen tavoitteissa.

6.5 Tutkimusaineiston analysointi

Laadullisen aineiston analysointi työssäni on teorialähtöinen eli deduktiivinen sisällönanalyysi. Puusan ja Juutin (2011, 117) mukaan se soveltuu käytettäväksi monenlaiseen laadulliseen tutkimukseen. Sisällönanalyysi voidaan ymmärtää väljänä metodisena viitekehyksenä, joka mahdollistaa aineiston tarkastelun monipuolisesti. Sisällönanalyysin käytännön toteutukseen liittyy eri vaiheita, joita ovat analyysiyksikön valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston kategorisointi ja tulkinta. Prosessi on monivaiheinen. Sisällönanalyysin tavoitteena on auttaa järjestämään aineistoa tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen informaatiota. Hajanaisestä aineistosta onkin tarkoitus luoda selkeä, mielekäs ja yhtenäistä informaatiota sisältävä kokonaisuus. Kokonaisuuden avulla pystytään tekemään johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa & Juuti 2011, 117.) Tutkimuksessani tieto kerättiin teema-haastattelulla ja aineisto käsiteltiin sisällönanalyysimenetelmällä.

Keudan ammatillisen oppilaitoksen opiskelija, joka videoi haastattelutilanteen, tallensi myös muistitikulle koko aineiston. Aineistoa kuuntelin useaan otteeseen. Litteroin eli kirjoitin auki aineiston tekstiksi tietokonetta apuna käyttäen. Aineistoa kävin ensin lävitse kirjoittaen jokaisen teeman osa-tekijän yksitellen auki teema kerrallaan. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä analyysiä ohjaavat tutkimuksessa teemat, jotka on muodostettu Engeströmin työtoimintamallia apuna käyttäen.

Teemoja tutkimuksessa oli yhteensä kuusi. Tuomen ja Sarajärven (2009, 113) mukaan ensin valitaan analyysirunko. Tämän jälkeen aineisto pelkistetään. Tutkimuksessa aineistosta poimin ja luokittelin analyysirungon mukaisesti samankaltaisuuksia, asioita, jotka vastasivat esimerkiksi opiskelijan ohjausilmiöön. Aineistosta nousi useastakin teemasta ohjaukseen liittyvää materiaalia. Poimin ja kirjoitin kaikki samaa asiaa tarkoittavat vastaukset saman teeman alle. Toisaalta osista teemoista materiaali jäi melko suppeaksi. Tutkimuksessa joistain teemoista

aineistoa lähti eri teeman alle. Näin etenin tutkimuksessa kohta kohdalta teemojen kautta etsien samankaltaisuuksia, samaa asiaa tarkoittavia asioita. Tekstin sanat luokittelin sitten samaan teemaan. Värikoodasin ja alleviivasin aineistosta vastauksia, joita tulen käyttämään, kun aloin kirjoittaa tutkimustuloksia. Haastateltavat koodasin numeroin heidän istumajärjestyksensä mukaisesti. Analysoin ammatit niin, ettei ketään haastateltavaa voi tutkimuksesta tunnistaa. Muutettuani haastattelut tekstiksi, käytin haastateltavistani numerokoodia, vastaaja 1, vastaaja 2, vastaaja 3, jne. Säilytin analysoitavaa aineistoa siten, ettei kukaan pääsyt sitä tutkimaan.

Aineiston analyysissä huomioin koko ajan tutkimustehtäväni. Lopuksi jaoin selkeästi aineistosta nostettavat ja kirjoitettavat asiat kahteen selkeään luokkaan, tutkimuskysymyksiini. Tutkimustehtävä oli selvittää, minkälaisia keinoja opiskelijahuoltoryhmällä on tällä hetkellä käytössään tukeakseen ensimmäisen vuoden opiskelijoita heidän opinnoissaan, etteivät he keskeyttäisi opiskelujaan. Toinen tutkimustehtävä oli selvittää, minkälaisia kehittämisen tarpeita opiskelijahuoltoryhmä toivoisi saavansa työhönsä lisää. Nämä kaksi tutkimustehtävää muodostivat analyysissä luokat. Tarkoitus oli saada aineisto mahdollisemman selkeäksi, mielekkääksi ja informaatiota sisältäväksi kokonaisuudeksi sekä tuottaa yksinkertaista kuvausta aineistosta.

6.6 Tutkimuksen eettiset kysymykset ja luotettavuus

Kuulan (2006, 24) mukaan tutkimuseettiset normit voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: tutkittavien ihmisarvoa ilmentäviin normeihin, totuuden etsimistä ja tiedon luotettavuutta ilmentäviin normeihin sekä tutkijoiden suhdetta ilmentäviin normeihin. Tutkittavien ihmisarvoa ilmentävät normit korostavat tutkittavien ja heidän yhteisöjensä itsemääräämisoikeuden kunnioittamista ja tutkimuksesta aiheutuvan vahingon välttämistä. Tiedon luotettavuutta koskevat tutkimusaineiston keruuseen, käsittelyyn ja asianmukaiseen arkistointiin liittyvät tutkimuseettiset seikat. Totuuden etsimistä ja tiedon luotettavuutta ilmentävät normit ohjaavat noudattamaan tieteellisen tutkimuksen menetelmiä ja etsimään luotettavia tuloksia. Nämä normit ovat tärkeitä aina, kun ihmisistä tai ihmisiltä kerätään tietoja tutkimustarkoituksiin. (Kuula 2006, 34-35.) Varton (1992, 103) mukaan tutkimuksen on pyrittävä siihen, että tutkittavien käsitykset paljastuvat niin hyvin kuin mahdollista. Eettiset seikat tässä tutkimuksessa on otettu huomioon siten, että informoin tutkittavia asianmukaisesti tutkimuksesta, keräsin ja analysoin aineistoa luottamuksellisesti eli noudatin sopimuksia, jonka tutkittavien kanssa tein. (Kuula, 2006, 88-90.) Haastateltavien kokemuksia kuvataan siinä sellaisenaan, kuin ne on sanottu. Tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyyttä ei tulla paljastamaan. Tutkimuksessa kerätty haastattelumateriaali ja auki kirjoitettu teksti on tuhottu, kun tutkimus valmis tui.

7 Aikaisemmat tutkimukset

Minna Rydbergin (2006) pro gradun nimi on ”Sosiaalisen asiantuntijuus koulussa - Opiskelija-huolto-ryhmien toiminta systeemiteoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna”. Avaan tämän pro gradun sisältöä tiiviisti esittäen työn keskeisemmät tulokset. Rydbergin tutkimus on kohdistettu ammatilliseen oppilaitoksiin ja lukioihin. Tutkimus oli melko laaja, sillä siihen osallistui neljästä ammatillisesta oppilaitoksesta ja kahdesta lukiosta noin 50 opettajaa. Tutkimuksella on kartoitettu, miten opettajat ovat saaneet tukea opiskelijahuoltoryhmältä, kun nuoren opiskeluun liittyy joitain pulmia.

Tutkimus osoitti, että ammatillisessa oppilaitoksessa opettajat kohtaavat enemmän opiskelijoiden pulmia kuin heidän kollegansa lukiossa. Eniten opettajia työllistävät opiskelijoiden luovattomat poissaolot sekä opintojen keskeyttäminen tai lopettaminen. Opiskelijoiden ongelmat ovat hyvin erityyppisiä. Opettajat toivoivatkin, että opiskelijahuoltoryhmä tekisi työtään entistä näkyvämmäksi, koska heidän mielestään tällä toiminnalla on vaikutusta opiskelijan opintojen keskeytykseen tai lopettamiseen. Opettajat kaipaavat lisää tukea työlleen ja toivoivat saavansa enemmän tietoa opiskelijahuoltoryhmän toiminnasta. Myös kiire, tiedon puute ja heikko vuorovaikutuksen taso vaatisi opettajien mielestä muutosta ja kehittämistä.

8 Laadullisen analyysin tutkimustulokset

Seuraavassa esitän aineiston tutkimustuloksia työtoimintamallin osatekijöiden kautta.

8.1 Välineet

8.1.1 Miten tällä hetkellä

Keudan opiskelijahuoltoryhmän mielestä opiskelijan ohjaaminen on ihmisen kokonaisvaltaista huomioimista. Mahdollisen opiskelijan opiskelun keskeytyksen ehkäisemiseksi ohjaus alkaa jo ennen kouluun pääsyä ja tuloa. Opiskelija käy koulun pääsykokeissa sekä oman alansa ryhmäohjaajan haastattelussa, joka tekee omia muistiinpanoja opiskelijasta. Tässä vaiheessa jo kiinnitetään huomiota ensimmäisen kerran opiskelijaan. Ensimmäisenä syyslukukautena pidetään oppilaitoksessa kaikille uusille opiskelijoille suunnitelmallisesti tehty ryhmäytymispäivä. Ryhmäytymispäivä on puolenpäivän mittainen ja siitä vastaavat oppilaitoksen ulkopuolelta tulevat henkilöt. Myös ryhmäohjaajan tunteja pidetään heti alusta lähtien opiskelijoille. Ryhmäohjaajan haastavana tehtävänä onkin luokan ryhmäyttäminen. Keskeinen ryhmäohjaajan rooli ryhmäyttämisessä on motivoida, innostaa ja herättää uusien opiskelijoiden opiskeluinto. Myös henkilökohtainen ja yksilöllinen ohjaus nähdään erittäin keskeisenä osana opiskelun aloituksessa, kuten yksi haastateltavista seuraavassa kertoo:

Henkilökohtainen ohjaus on ainakin semmoinen erittäin tärkeä ja eniten kiinnittäisin huomiota yksilölliseen ohjaukseen enemmän, jos on vaan resursseja ja paukkuja. (Vastaaaja 6)

Oppilaitos järjestää ”Avoimet päivät”. ”Avoimet päivät” tarkoittavat samaa kuin ”Avoimet ovet.” Tällaisen päivän tarkoituksena on järjestää ja mahdollistaa tilaisuus opiskelijoille ja heidän huoltajilleen tutustua oppilaitoksen toimintaan. Huoltajat saavat tutustua oppilaitokseen, sen toimintaan sekä henkilökuntaan. Avoimet päivät mahdollistavat tutustumisen opiskelijahuoltoryhmään ja sen toimintaan. Tärkein seikka avoimessa päivässä on se, että saadaan tutustua erityisesti nuoren oman alan ryhmäohjaajaan ja tarkemmin linjaan, jossa opiskelija tulee opiskelemaan. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijat ovat alaikäisiä. Huoltajat ovat vielä nuorelle tärkeitä. Huoltajat ovat nuoren tukijoita heidän opiskelussaan sekä opiskeluun liittyvissä asioissa. Huolen ilmaantuessa nuoresta, oppilaitoksesta ollaan yhteydessä huoltajiin ja varsinkin silloin, kun kyseessä on alaikäinen opiskelija tai erityisopiskelija. Erityisopiskelijalla tarkoitetaan nuorta, jolla on opiskeluissaan käytössä oma henkilökohtainen opetus- ja kuntoutussuunnitelma (hojks).

Ennakkoterveystietokaavake käydään heti opiskelijan kanssa lävitse.

Terveystietokaavakkeesta poimitaan riskiasiat, jotka vaikuttavat opiskelijan opiskeluun. Kartoitus aloitetaan niistä linjoista, joissa on odotettavissa eniten ongelmia. Opiskelijan kanssa käydään yhdessä ensimmäisenä keskustellen fyysiset ongelmat läpi, mutta myös päihdeongelmat ja mielenterveyshäiriöt ovat asioita, jotka otetaan puheeksi tapaamisen yhteydessä. Opettajille siirretään tiedot opiskelijasta, jolla on jo valmiiksi tutkimustietoa peruskoulun ajoilta. Näin saadaan heti opetukseen tuen tarpeen tieto opettajalle. Jokaiselle aloittavalle opiskelijalle tehdään heti lukukauden alussa lukiseula ja lähtö-tasotesti, mikä ilmenee seuraavassa kommentissa:

Ohjauksen keinoina meillä on lähtötasotestit. Jos huomataan, että on jotain ongelmia, niin me saadaan heti tavallaan tukitoimet käyttöön, jolloin sillä on varmasti niin kun keskeyttämistä ehkäisevä vaikutus. (Vastaaaja 4)

Lukitesti tehdään opiskelun pohjaksi. Sillä kartoitetaan opiskelijan lukemista sekä luetun ymmärtämistä. Lähtötasotesti kartoittaa opiskelijan lähtötason matematiikassa, äidinkielessä ja kielissä. Jos huomataan, että opiskelija tarvitsee tukea näissä aineissa, niin saadaan heti tarvittavat tukitoimet käyttöön. Lähtötasotestien tuloksiin ja lukitestiin palataan koko koulussa olon ajan.

Opiskelijan ohjaukseen kuuluu erilaisiin palveluihin ohjaaminen. Erilaisia palveluita voivat olla Kelan tarjoamat palvelut opiskelijoille, opiskelijoita voidaan ohjata mielenterveyspalvelujen piiriin tai vapaa-ajanvietto mahdollisuuksiin. Opiskelija, opettaja tai huoltaja voi ottaa yhteyttä ryhmäohjaajaan, opinto-ohjaajaan, terveydenhoitajaan, erityisopettajaan tai kuraattoriin. Opiskelijan kanssa käydään ohjauskeskusteluja ja mietitään yhdessä, mikä hänelle olisi parasta. Seuraavassa tästä yhden vastaajan kommentti:

Riippuen opiskelijan tilanteesta, oli se sitten elämäntilanne, opiskeluihin liittyvä tilanne, niin sitten tapauskohtaisesti ohjausta antaa kaikki talossa olevat aikuiset eli tukea saa koko yhteisöltä. (Vastaaja 1)

Opiskelijan asioita mietitään moniammatillisessa opiskelijahuoltoryhmässä. Opiskelija, huoltajat ja mahdolliset kolmannet tahot otetaan huomioon opiskelijan asioita mietittäessä. Kolmannella taholla tarkoitetaan esimerkiksi lastensuojeluyksikköjä, psykiatrasta sairaanhoitoa tai etsivää nuorisotyötä. Ohjauksen keinoilla pyritään ohjaamaan opiskelija oikean tuen piiriin.

Keudan opiskelijahuoltoryhmä on moniammatillinen tiimi. Tiimi kokoontuu joka viikko. Tiimissä käytetään eri ammattikuntien ammattitaitoa asioiden tuomiseksi ja viemiseksi eteenpäin. Tapaamisissa keskustellaan opiskelijan, linjan, opettajien ja koko yhteisöön liittyvistä asioista. Tarvittaessa mukana tiimitapaamisessa on opiskelija, huoltaja, opettaja tai jokin kolmas taho. (Vastaaja 2)

Jos jo opintojen alkuvaiheessa huomataan, että opiskelijan opintolinja ei ole hänelle oikea, hän voi vaihtaa linjaa. Ehtona on kuitenkin se, että toisella opintolinjalla on vielä tilaa. Opiskelijoille pystytään räätälöimään omia oppimisen polkuja heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Opiskelija voidaan ohjata erityisammattioppilaitokseen tai muiden palveluiden piiriin, jos huomataan, että on paljon pulmia opiskeluun liittyvissä asioissa, kuten seuraavissa vastauksissa ilmenee:

Jos opiskelija tuntee olevansa jumissa sen valintansa kanssa, niin sitten keskustellaan, keskustellaan, keskustellaan ja mietitään niitä vaihtoehtoja yhdessä kodin ja opiskelijan kanssa, kenties jonkun kolmannenkin tahon kanssa ja tähän keskusteluun sitten voi osallistua useampi ryhmäohjaaja, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, kuraattori ja erityisopettaja. Kaikki ketkä nyt tässä istumme. (Vastaaja 1)

Opiskelijan keskeytyksen ehkäisemiseksi käytössä on monenlaisia tapoja. Jokaisella työntekijällä on käytössään omat henkilökohtaiset vuosien varrelta kertyneet työkalupakit. Jokaisen oma persoona ja mielikuviutus koetaan rajattomaksi. Työkalupakit sisältävät materiaaleja, joita käytetään opiskelijoiden kanssa. Jokaisella on työnkuvan mukaan koottuna oma henkilökohtainen tietopankki. Esimerkkinä mainitsen terveydenhoitajan, joka keskittyy työssään terveydellisiin asioihin. Seuraavassa yksi haastateltavista kertoo työntekijöiden omista resursseistaan ja persoonastaan, joita hän voi käyttää työssään tukiessaan opiskelijoita heidän opinnoissaan:

Siis tapojahan on vaikka kuinka paljon. Minä aina sanon, että mielikuviutus on rajana, mitä me voidaan tehdä, jotta ne eivät keskeyttäisi. Jollekin voidaan räätälöidä atto -aineita tai voi lähteä työssäoppimaan tai sitten voi lähteä jollekin toiselle alalle tutustumaan. Näitä vaihtoehtoja on olemassa, että mitä me voidaan tehdä jotta me saadaan se homma sujumaan, ettei se keskeytä.
(Vastaaaja 4)

Oppilaitoksessa on siis opiskelijahuoltoryhmän mukaan konkreettisia materiaaleja hyvin käytettävissä. Heillä on käytössään puhelimet, tietokoneet, lomakepankki, erilaiset seulat ja valtakunnalliset tietolähteet. Konkreettisena materiaalina ryhmänohjaajilla on käytössään kullakin omat kansiot, jotka sisältävät paljon tietoa opettajille. Lisämateriaalia tarvitessaan opiskelijahuoltoryhmällä on mahdollisuus hankkia sitä tietyiltä tutkimusyksiköiltä, esimerkiksi neurologiselta tutkimuskeskukselta tai Terveyden- ja Hyvinvoinninlaitokselta (THL). Henkilökunnalla on tietoa miten toimitaan erilaisissa tilanteissa, joita oppilaitoksen arjessa voi ilmetä, esimerkiksi kriisitilanne tai tulipalo. Opiskeluhoitoryhmä koki, että he osaavat hakea oikeanlaista tietoa ja materiaalia tarpeen mukaan, kuten seuraavassa kaksi haastateltavaa kommentoivat:

Meillä on hyvä kansio ryhmänohjaajille. Se on oikein ykkönen, siellä on kaikki mitä ryhmänohjaajan tarvitsee tietää. (Vastaaaja 6)

Onhan meillä selkeät suunnitelmat. Meillä on kriisiryhmä, turvallisuussuunnitelma, kriisisuunnitelmat ja kaikki tällaiset, että sitten niitten ohjeistusten mukaan toimitaan. Meillä on palohälytyksiin selkeät ohjeet. Palohälytyksiä tulee usein, kun jossain käryää. (Vastaaaja 4)

8.1.2 Mitä kehitettävää

Henkilökunnan asenteisiin kaivattaisiin osittain muutosta. Henkilökunnan asenteisiin opiskelijoita kohtaan, joilla on jotain tuen tarvetta, kuten yksi vastaajista seuraavassa kertoo:

Tuntuu siltä, että kokoajan täytyy puhua siitä, etteivät ne ole tyhmiä ja ne eivät ole laiskoja. Vaan se, että siellä saattaa olla oppimisen vaikeutta tai jotain sellaista, mikä näkyy ryhmässä. (Vastaja 4)

Opiskelijahuoltoryhmä toivoisi enemmän rohkeutta henkilökunnalta puuttua asioihin mahdollisimman nopeasti. Haasteena he kuitenkin kokevat henkilökunnan asenteet joitain opiskelijoita kohtaan, kuten seuraavissa lainauksissa tulee ilmi:

Noihin asenteisiin liittyen minä kaipaen, että puuttuu rohkeus puuttua ongelmiin. (Vastaja 2)

Asennetasolla joudun tekemään paljon töitä. Onko tuo opiskelija laiska, kun se aina ala hommiin? Jos tuen tarpeessa olevat opiskelijat osattaisiin huomioida oikein siellä ryhmässä ja se saattaa taas vaikuttaa siihen, että ne eivät keskeyttäisi opintojaan, kun niitä osataan kohdella oikein. (Vastaja 4)

Ryhmäohjaajalle kaivattaisiin lisää välineitä omaan työhönsä, vaikka heillä onkin käytössään ryhmäohjaajan kansiot ja muut materiaalit, kuten yksi haastateltavista seuraavassa kertoo:

Tätä OAOT - hanketta kun aloitettiin niin, että saataisiin välineitä ryhmäohjaajille, niitä minun mielestä tarvittaisiin. (Vastaja 4)

8.2 Tekijä

8.2.1 Miten tällä hetkellä

Opiskelijan opiskelun keskeytysten ehkäisemisessä mukana on koko oppilaitoksen henkilökunta keittiöhenkilökunnasta aina kiinteistöhuoltoon saakka, unohtamatta tietenkään opettajakuntaa, opiskelijahuoltoryhmää, huoltajia ja opiskelijoita. Tekijöinä ovat myös lastensuojeluyksiköt, lastenkodit ja muut tahot, jotka ovat opiskelijan elämässä mukana, kuten seuraavassa lainauksessa kerrotaan:

Ihan kaikki osallistuu tähän ehkäisemiseen, ettei opiskelija missään tapauksessa päätyisi tähän ratkaisuun. (Vastaja 1)

8.2.2 Mitä kehitettävää

Haastateltavat kokivat, että on tiettyjä palveluita, joihin nuori ohjataan, esimerkkinä mielen-terveyspalvelut. Opiskelijahuoltoryhmä ei välttämättä tiedä, onko nuori käynyt hakemassa apua itselleen vai ei, ellei hän sitä itse kerro. Tämä vaatisi kehittämistä, jotta oppilaitoksessa opiskelijalle antama tuki olisi kohdennettu oikein, kuten seuraava kommentti kertoo:

Vaikka me ohjataan nuorta palveluihin, emme välttämättä saa tietää onko se nuori siellä käynyt. Mielenterveyspalvelut, niin jos ei sinne pääse, niin me ei jotenkin pystytä siihen vaikuttamaan tai jos ne eivät toimi ne palvelut mihin me nuori ohjataan. Meistä riippumattomista syistä voi olla, että meillä ei ole palikoita tarpeeksi. (Vastaja 3)

Opetussuunnitelmaa toivottaisiin kehitettävän joustavammaksi. Kehittämistä ja uusia tapoja toimia nostettiin esille, esimerkiksi opiskelijoille kaivataan enemmän yksilöllisiä ja joustavia oppimispolkuja. Toivotaan, että päästäisiin eroon kouluvaltaisesta opiskelusta. Opetusta tulisi olla mahdollista järjestää myös oppilaitoksen ulkopuolella, pienryhmissä, kuten yksi haastateltavista seuraavassa kertoo:

No semmoinen yksi teema, mikä on ollut esillä: me tarvitsemme joustavia oppimispolkuja. Meidän on aika luopua tällaisesta ”kaikille samalla tavalla” ajattelutavasta. (Vastaja 2)

Voisi valmistua metallimieheksi, vaikka olisi vähän erilainen polku. (Vastaja 4)

8.3 Kohde

Opiskelijahuoltoryhmän, ryhmäohjaajan ja koko Keudan henkilöstön toiminnalla pyritään opiskelijan opiskelun ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvien opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen tukemalla opiskelijoita heidän oman elämän ohjaamisessa. Aineistossa ja sen analyysissä ydin on opiskelijan oman elämän ohjauksessa ja mahdollisten tuenmuotojen kohdentamisessa opiskelijalle tarkoituksen mukaisesti. Nuoren, joka on iältään 15 - 18 -vuotias ja omassa henkilökohtaisessa kehitysvaiheessaan, on vaikeaa ja haastavaa tietää, mitä haluaa isona tai aikuisena tehdä. Nykyään monella nuorella on epärealistisia odotuksia opinnoistaan. Nuori voi olla myös niin huonossa kunnossa henkisesti, ettei pysty opiskelemaan. Kaikkien osatekijöiden avulla pyritään OAOT -hankkeen tavoitteeseen.

Koko OAOT - hankkeen lähtökohtana on hakea ratkaisua opiskelun ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvien opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen kehittämällä ohjaustoiminnan malleja

oman elämän ohjauksen tukeen. Opiskelijahuoltoryhmän mukaan tämän päivän nuoret ovat saaneet erilaista kasvatusta, kuin oppilashuoltoryhmän jäsenet itse aikoinaan kotoaan. Opiskelijahuolto-ryhmä mainitsi, että he eivät voi muuttaa opiskelijoiden elämänhistoriaa, mutta pyrkivät tekemään asiat niin hyvin kuin voivat ja osaavat. Yhteiskunta ja maailma ovat muuttuneet, kuten kaksi haastateltavaa seuraavassa kertovat:

Minun mielestäni kasvatusta on muuttunut minun päivistäni. Nuoret eivät enää kunnioita vanhempia tai opettajia. Vaikea se on enää täällä koulussa kehittää. (Vastaaaja 6)

Parhaamme tehdään, että täältä lähtee yhteiskuntakelpoisia ihmisiä, aika hirveä tavoite. Paljon pystytään tekemään, mutta ihmisen menneisyyttä me ei muuteta täällä. (Vastaaaja 3)

8.4 Säännöt

8.4.1 Miten tällä hetkellä

Lainsäädäntö säätelee opiskelijahuoltoryhmän työtä. Lakien pohjalta opiskelijahuoltoryhmä tekee työtään. Toisen asteen oppilaitoksia koskevat useat lait. Oppilaitoksessa opiskelee hyvin eri-ikäisiä opiskelijoita. Keskeisempinä lakeina ovat laki ammatillisesta koulutuksesta (1998), lastensuojelulaki (2007), terveydenhuoltolaki (2010). Tällä hetkellä valmistellaan uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia, joka keskustelutti opiskelijahuoltoryhmää. Jotain hyvää nähtiin uuden lain myötä tapahtuvan, kuten seuraava kommentti kertoo:

Tottahan se tuo jotakin hyvää, psykologipalvelut laajentuisivat. (Vastaaaja 3)

Haastateltavien mielestä yhteiskunnallisesti ajateltuna lainsäädäntö, joka ohjaa toimintaa, ei ole tällä hetkellä toimiva ja ajankohtainen suhteessa opiskelijoihin. Tästä esimerkkinä yhden vastaajan kommentti 18 -vuotiaasta opiskelijasta, joka oli useaan otteeseen keskeyttänyt opiskelunsa:

Pakko-ohjataan opiskelijaa työvoimahallinnon kautta ja ei ole heti pysähtytty ja mietitty ensimmäisenä keskeyttämisen syytä yhdessä nuoren kanssa. Pakko-ohjaus opiskeluihin nuorelle ei ole toimiva ratkaisu. Usein näillä opiskelijoilla on oma elämänhallinta hukassa. Asia ei muutu, vaikka ammattioppilaitos vaihtuu Utsjoelta Järvenpäähän. (Vastaaaja 2)

Keudalla on käytössään omat järjestyssäännöt, jotka on hyväksytty yhtymähallituksessa. (2012.) Järjestyssäännöt on tehty yhteisiksi pelisäännöiksi, jotka tuovat viihtyisyyttä, turvallisuutta ja tuloksellisuutta opiskeluun. Järjestyssäännöt sisältävät päivittäisen työskentelyn eri tilanteisiin, tupakointiin, päihteisiin ja huumeisiin liittyviä sääntöjä. Kirjoittamattomista säännöistä esille nousi talous, kuten yksi haasteltavista seuraavassa kertoo:

Kyllä meillä kuitenkin se rahanarvo ratkaisee tässä jonkin verran. Se on asia mitä ei voi kuitenkaan kokonaan sivuuttaa. Silloin kun noita päätöksiä tehdään kuntayhtymän johdossa asti. Uskoisin, että siinä on paljon kirjoittamatonta, mitä meidän ops sanoisi jotain muuta tai meidän eettinen koodisto sanoisi jotain muuta, niin se jyrää välillä niitä asioita kyllä moraalialla ja etiikkaa selkeästi. (Vastaaaja 1)

8.4.2 Mitä kehitettävää

Uusi voimaan astuva oppilas- ja opiskelijahuoltolaki tuo uusien toimintojen kehittämistä opiskelijahuoltoryhmälle. Lainsäädäntöä pidetään ristiriitaisena, mutta siitä toivottiin selkeästi realistista ja konkreettista lakia. Laki olisi tuomassa melkoisia organisaatio uudistuksia sekä muita uusia velvoitteita kunnan hoidettavaksi ja jonkin verran epämiellyttäviä organisatiomuutoksia, kuten seuraavasta kommentista käy ilmi:

Tämän yksikön osalta, että he laittaisivat meidät työntekijät kunnan palvelukseen. Meille tulisi toinen työnantaja ja siinä on monenlaisia hallinnollisia ratkaisuja, rahoituksellisia ja jopa ammattikuvallisia. (Vastaaaja 2)

8.5 Yhteisö

8.5.1 Miten tällä hetkellä

Opiskelijat ovat vuosi vuodelta haasteellisempia ja opettajat vanhenevat. Oppilaitoksen ilmapiiiriin vaikuttavat vuodenaajat. Eri aikoina vuodesta on opettajilla kovia työpaineita, esimerkiksi opiskelijoiden tutkintoihin valmistuminen tai valmistumatta jättäminen. Työssäjaksamisesta on hyvä ja syytä pitää huolta. Yhteisöltä saadaan tukea uudella menetelmällä, joka ovat yksikön virkistyspäivät. Virkistyspäiviä ja kehittämispäiviä Keudassa on ja se on koettu hyvänä toimintana, toisten huomioon ottamisen keinona. Jokaisella yksiköllä on siis omat virkistyspäivät ja kehittämispäivät. Näissä päivissä on aiheena jokin teema, jota sitten yhdessä opintolinjojen opettajien kanssa pohditaan ja mietitään. Tämä on osana yhteistä pelisääntöä yhteisön sisällä. Näiden päivien aikana voidaan käsitellä esimerkiksi sellaisia teemoja kuten suhtautumista opiskelijan poissaoloihin tai tietokoneohjelman opettamista.

Opiskelijahuoltoryhmän jäsenten mielestä he antavat ja saavat tukea toisiltaan, ja ryhmän ilmapiiri on hyvä. Opiskelijahuoltoryhmän jäsenet kokoontuvat säännöllisesti joka viikko, mikä auttaa toisten huomioon ottamista ja jokainen tuntee opiskelijoiden tilanteen ja tietää missä mennään asioiden suhteen ja minkälaisia asioita heidän täytyy mieltä ja työstää. Keudan ilmapiiri on jokaisen subjektiivinen kokemus. Henkilöuudistukset ja siirtyminen erilaisesta hallintojärjestelmästä ja organisaatioista keskusteluttaa opiskelijahuoltoryhmää. Tämä keskusteluttaa ja pohdiskeluttaa koko Keudan yhteisöä, kuten seuraavassa yksi haastateltavista kertoo:

Siirrytään erilaisesta hallintojärjestelmästä, niin sen mukana tulee sellaista tiettyä säälää, jota tämä yhteisö joutuu käsittelemään ja siitä mielipiteitä puoleen jos toiseen. Se vaikuttaa ilmapiiriin. (Vastaaaja 3)

8.5.2 Mitä kehitettävää

Uutena asiana Keudassa on käytössä vertaismentarointi (VERME). Vertaismentaroinnin kehittämistä vielä kaivattaisiin. Keudassa on yritetty järjestää vertaismentarointia, mutta aikataulullisista syistä tämä ei ole vielä toteutunut kuin muutaman kerran. VERME:n tarkoituksena olisivat opettajien ja opiskelijoiden tapaamiset ja yhteisistä aiheista keskusteleminen, kuten yksi haastateltavista seuraavassa kertoo:

Tarkoitus olisi, että tänä vuonna 2013 syksyllä aloittaneiden oppilaiden ja opettajien kanssa aloitettaisiin vertaismentarointia, mutta nyt se on aikataulu kysymykseen kaatunut. Se ei ole montaakaan kertaa kokoontunut. (Vastaaaja 5)

8.6 Työnjako

8.6.1 Miten tällä hetkellä

Opiskelijan opintojen keskeytyessä kaikki tieto menee yhdelle opiskelijahuoltoryhmän jäsenelle. Hänen tehtäviinsä kuuluvat opiskelijan haastattelu, opiskelijalle asioista tiedottaminen, kuten esimerkiksi KELA:n asioista. Opintonsa keskeyttävällä opiskelijalla hänen jatko-ohjaus on tärkeä. Nuorella pitäisi olla väylä selvillä, kun hän lähtee oppilaitoksesta pois. Tärkeää on varmistaa, että nuorella on jokin opiskelupaikka tai työpaikka. Jokaisessa tapauksessa etsivällä nuorisotyöllä on merkittävä rooli opiskelunsa keskeyttäneen nuoren elämässä. Etsivälle nuorisotyölle myös ”kadonneet” opiskelijat annetaan tiedoksi, kuten seuraavasta kommentista käy ilmi:

Varmistetaan, että opiskelijalla on joko opiskelupaikka, työpaikka tai etsivä nuorisotyö ja minä annan omavaltaisesti tiedot myös kadonneista opiskelijoista. (Vastaaja 2)

Jokaisen opintojakson loputtua on Keudassa käytössä opiskelijoille tarkoitettu opintojakson palautekäytäntö, kuten seuraavassa yksi haastateltavista kertoo:

Jokaisen jakson jälkeen meillä on käytössä netissä opiskelijapalaute eli opettajat vievät opiskelijat atk luokkaan ja näyttävät miten palaute tehdään tai ainakin ohjeistavat, että pitää antaa palautetta edellisestä jaksosta. (Vastaaja 4)

Keudan henkilökunnalle pidetään vuosittain kehityskeskustelut heidän oman esimiehen toimesta. Tiedon kulku talon sisällä ja ulkopuolella toimii opiskelijahuoltoryhmän mielestä hyvin. Työnjakoa selvennetään niin, että kuraattori tietää työtehtävänsä, opinto-ohjaajat tietävät, mitä heidän työn-kuvaansa kuuluu ja ryhmäohjaaja tietää työtehtävänsä ja niin edelleen eli näin välttyään tekemästä päällekkäisyyksiä opiskelijan asioissa. Opiskelijan opintojen keskeyttämisen näkökulmasta jokaisella työntekijällä on selkeästi määriteltynä oma ammatillinen rooli. Opiskelijan asiat ovat aina tilannekohtaisia. Opiskelijan asioita mietittäessä joskus on keskustelemassa opiskelijahuoltoryhmästä useampi henkilö tai joskus riittää, että yksi henkilö hoitaa opiskelijan kanssa hänen asiaansa, kuten seuraavassa käy ilmi:

Joskus opiskelija käy jokaisen meidän luona yksitellen tai joskus on tehokkaampaa puhua asiat kerralla usean henkilön kanssa. Joskus riittää pelkästään yksi tapaaminen opiskelijalla opinto-ohjaajan kanssa. Asiat ovat aina tilannekohtaisia. (Vastaaja 3)

8.6.2 Mitä kehitettävää

Keuda on yhteistyössä Haaga-Helian kanssa pedagogisessa valmennusohjelmassa vuosina 2013-2015. Valmennusohjelmassa alakohtaisesti kehitetään omaa pedagogista näkemystä. Ideana ohjelmassa on, että opetussuunnitelmaa päivitetään ja muutetaan sekä oppimisympäristöjä muokataan. Koko valmennusohjelman tavoitteena on, että saadaan joustavat oppimisympäristöt ja joustava opetussuunnitelma käyttöön. Tällä on opiskelun keskeyttämiseen merkittävä vaikutus. Aiemmin tuli esille, että joka vuosi opiskelijat ovat haasteellisempia ja toimintatapoja on syytä miettiä uudelleen, kuten seuraavasta lainauksesta käy ilmi:

Opettajille alkoi koulutuskehittämiskoulutusta lauantaisin viime syksynä. Siinä me-tallipuolen kaikki osastot kävimme läpi, millä tavalla saataisiin opiskelijat

pysymään. Ideoitiin erilaisia asioita yhdessä. Joillekin sopii teoria ja joillekin sopii käytäntö. (Vastaaaja 6)

9 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoitus oli alkukartoituksen avulla selvittää, millaisia tuen malleja opiskelijahuoltoryhmällä ja ryhmäohjaajalla on käytössä, sekä millaisia ohjausmalleja ja -menetelmiä he tarvitsisivat arjen toiminnoissaan kehitettävän. Aineisto kuvattiin sisällönanalyysimenetelmällä. Tutkimuksessa haastateltiin kuutta henkilöä, joten kokonaisuudessaan aineisto ei ollut laaja. Tästä syystä johtopäätöksissä haluan nostaa esille nämä kaksi selkeää tavoitetta, joihin hain vastauksia tutkimuksessani. Tutkimus antoi vastuksia tutkimuskysymyksiini, joita oli kaksi.

Ensimmäinen tutkimuskysymys liittyi Keudan opiskelijahuoltoryhmän tämän hetkisten tuen mallien kartoitukseen. Tutkimustulosten mukaan opiskelijahuoltoryhmän käyttökokemukset osoittivat, että heillä on käytössään hyvin erilaisia menetelmiä, joilla he pyrkivät ennaltaehkäisemään nuoren opintojen keskeytyksiä. Opiskelijahuoltoryhmän jäsenet kertoivat käytännön työstään monia ja erilaisia kokemuksiaan, jotka koskevat aloittavan opiskelijan opintojen keskeyttämiseen käytössä olevista toiminta- ja ohjauksen malleista sekä tuen muodoista. Haastateltavat kertoivat, että opiskelijahuoltoryhmällä on paljon työmenetelmiä, tietoa ja taitoa, joiden avulla ensimmäisen vuoden opiskelijoita tuetaan heidän opinnoissaan ja koulunkäynnissään. Henkilökunta kokee saavansa riittävästi koulutusta. Heillä on tietoa ja taitoa sekä omia vuosien varrelta kertyneitä arkistoja ja tietopankkeja käytössään. Opiskelijahuoltoryhmä on moniammatillinen tiimi ja se koetaan hyvänä voimavarana. Tarvittaessa he tekevät yhteistyötä ulkopuolisten, kolmansien tahojen kanssa. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajat otetaan toimintaan mukaan.

Yhteishaussa nuori hakee opiskelupaikkaa jostain tietystä opintoalasta. Keudan ammatillisen oppilaitoksen järjestämässä pääsykokeessa ja haastattelussa arvioidaan nuorta, hänen voimavarojaan, motivaatiotaan ja henkilökohtaisia valmiuksiaan ajatellen sitä opintolinjaa, johon hän on pyrkimässä.

Keudan oppilaitos järjestää heti opintojen alussa opiskelijoille mahdollisuuden tutustua oppilaitokseen, sen toimintatapoihin, sääntöihin, ja opiskeluun ammatillisessa oppilaitoksessa. Keudassa järjestetään tietoista ryhmäyttämistä ja ryhmäohjaaja myös toiminnallaan pyrkii ryhmäyttämään omaa luokkaansa, motivoimaan ja kertomaan, mitä tämä opintolinja pitää sisällään ja mitä opiskelijan kuuluisi opinnoissaan tehdä ja miten edetä.

Opiskelijahuoltoryhmä tukee opiskelijoita toiminnallaan, ja sen jäsenet käyvät esittäytymässä ja pitämässä joitain tunteja opiskelijoille. Opiskelijahuoltoryhmällä on käytössään erilaisia testejä, joiden tarkoitus on kartoittaa opiskelijat, jotka ovat tuen tarpeessa. Opiskeluhoito-ryhmä saa useasti tietää opiskelijoista, jotka tarvitsevat tukea opinnoissaan. Opiskelijalle henkilökohtaisten toimenpiteiden myötä saadaan kohdennettu tuki hänen opiskeluunsa jo heti alkuvaiheessa opintoja. Opettajat saavat myös tietoa tuen tarpeesta olevasta opiskelijasta.

Opiskelijahuollon tehtävät ovat lakisääteisiä avohuollon palveluita. Palvelujen tarkoituksena on tukea opiskelijaa opiskelussa ja myös huoltajia heidän kasvatustyössään. Opiskelijahuolto-työ on koko oppilaitoksen henkilökunnan tehtävä. Oppilaitoksen opiskelijahuoltoryhmän tehtävänä on koordinoida moniammatillista yhteistyötä. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 233.) Tutkimuksesta kävi ilmi, että tarvittaessa opiskelijahuoltoryhmän jäsenet tiedottavat ja ohjaavat opiskelijoita erilaisten palveluiden piiriin. Ammatillisessa koulutuksessa koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa ja antaa opiskelijoille tieto heidän käytettävissään olevista terveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluista ja ohjata heidät hakeutumaan niihin. (Opetushallitus 2012.) Näin opiskelijahuoltoryhmä toiminnallaan toteuttaa opiskelijahuollon tehtäviä, eli opiskelijalle mahdollistetaan yksilöllistä oppimista, kasvua ja kehitystä. Terveystä koskevissa asioissa hän saa neuvoa ja tukea. Nämä seikat otetaan huomioon oppilaitoksen arjessa. Vaikutuksen itseeni teki se, että koko ajan opiskelijahuoltoryhmän jäsenet ovat kehittälemässä uusia toimintamalleja omaan arkeensa. Yhteistyötä tehdään myös eri oppilaitosten kanssa.

Ajatuksia tuotiin esille mahdollisista kehitettävistä menetelmistä, joita oppilaitoksen henkilökunta tarvitsisi työssään opiskelijoiden kanssa. Toinen tutkimuskysymys tutkimuksessani oli kehittämistarpeet ja haasteet, joihin nykyiset menetelmät eivät vastaa ja jotka näin ollen kaipaisivat kehittämistä. Tutkimuksesta kävi ilmi, ryhmäohjaaja tarvitsisi itselleen lisää resursseja omaan käytännön työhönsä. Hyvänä koettaisiin esimerkiksi, että opettajan tukena olisi myös toinen aikuinen luokassa.

Opetussuunnitelmaa toivottiin kehittävän. Tämä kehittämisidea koskettaa yhteiskunnassamme toimivia päättäjiä, mutta siitä huolimatta opiskelijahuoltoryhmä toivoisi kehitettävän joustavampaa opetussuunnitelmaa ja tämä mahdollistaisi opiskelijoille joustavia opinpolkuja. Toiveena olisi, että päästäisiin eroon nykyisestä koulumaisuudesta. Melkoista varovaisuutta aiheuttivat lainsäädäntö kysymykset haastateltavissani, varsinkin uusi oppilas ja opiskelijahuoltolaki. He olivat sitä mieltä, että lain päivittäminen on aiheellista, mutta miten se tul-laan käytännössä toteuttamaan, onkin sitten eri asia. Oppilas ja opiskelijahuoltolakia ollaan muuttamassa. Uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki ei ole vielä tullut voimaan.

Tutkimus toi esille arvokeskustelun ja todettiin, että opettajien asenteet kaipaivat muutosta. Varsinkin koettiin, että opettajien tulisi suhtautua tuen tarpeessa oleviin opiskelijoihin suvaitsevaisemmin. Asennekasvatusta tarvittaisiin opiskelijahuoltoryhmän mielestä asenteissa erityisopiskelijoita kohtaan, joilla voi olla henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutussuunnitelma. Rohkeutta kaivataan henkilöstöltä enemmän puuttua nuoren huolen aiheisiin, nopeampaa reagointia, rohkeutta ottaa asioita esille, sekä suvaitsevaisuutta erilaisuutta kohtaan peräänkuulutettiin.

Kehitettäväksi kohteeksi nousi tutkimuksen edetessä ryhmäytymispäivä ja ryhmänohjaajan näkökulma. Opintojen alussa Keudalla on käytössä puolen päivän mittainen ryhmäytymispäivä. Ryhmäytymispäivät on koettu sekä opiskelijoiden että henkilöstön kannalta hyväksi tavaksi toimia heti opintojen alkuhetkellä. Ryhmäohjaajan rooli nähdään ryhmäytymisessä erittäin tärkeäksi ja myös vaativaksi tehtäväksi. Tähän seikkaan kaivattaisiin lisää tukea ryhmänohjaajien käyttöön. Opetusministeriön julkaisusta (2007:27, 18) käy ilmi, että ohjaustoiminnalla on vaikutusta opiskelijoiden opintojen keskeyttämisen vähenemiseen.

10 Pohdinta

Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen raportista (29/2012) käy ilmi nuoren kokemuksia ja pohdiskeluja omasta elämästään sekä nuoren haasteista oikeiden valintojensa tekemisestä. Valintoihin vaikuttavat monenlaiset tekijät nuoren elämässä. Nuoriin vaikuttavat kulutusyhteiskuntamme arvot ja omien valintojen sekä kavereiden eettiset perustelut ratkaisuihin. Nuori tarvitsee omanlaisensa ajatusten selvittelyprosessin. Nuori kokee arvokkaaksi objektiivisen tiedon eri vaihtoehtoista. Tieto on nuorelle tarpeellista hänen miettiessään ja tehdessään päätöksiä. (Terveyden- ja hyvinvointilaitos 2012.)

Nuoret elävät muutoksia täynnä olevassa yhteiskunnassa. Sosiologit kutsuvat tätä jälkimoderniksi tai myöhäismoderniksi yhteiskunnaksi. Myöhäismoderni yhteiskunta tarjoaa nuorelle mahdollisuuksia, mutta myös samalla uusia riskejä ja uhkakuvia. Nuoria viehättää median interaktiivisuus. Opiskeluissaan nuoret käyttävät yhä enemmän tietoverkkoja sekä ystävien kanssa seurusteluissaan ja tiedon ja palveluiden hankinnassa. Monikulttuurisuus ja kansainvälisyys ovat osa tämän päivän nuoren elämää. Voidaankin puhua siitä, että eräänlainen globaali nuoriso on syntynyt. (Aaltonen ym. 2003, 40-41.)

Terveyden- ja hyvinvointilaitoksen raportista (29/2012) käy ilmi myös, että sosiaalinen media ja ystävät ovat nuoren arjessa tärkeitä asioita. Ystäviä tavataan ja ollaan yhdessä sekä jaetaan heidän kanssaan yhteistä elämän vaihetta. Kriittisin ikä nuorten mielestä on vuodet heti peruskoulun jälkeen. Raportissa kävi selkeästi ilmi myös se, että on hyvin tärkeitä kuulla nuo-

ren ääni. Nuorista ei pitäisi puhua yhtenäisenä joukkona. Nuorille pitäisi olla tarjolla yhteiskunnassa todellisia mahdollisuuksia ja tukitoimia, jotka aidosti kannustavat heitä. Koulutukseen ja työelämään osallistumisessa ei ole kyse nuorten haluttomuudesta, vaan todellisten mahdollisuuksien puutteesta, jota nuori kokee. (Terveys- ja hyvinvointilaitos 2012, 61-65.) Sosiaalinen media on tämän päivän nuorten suosiossa. Sillä on mielestäni vaikutusta nuoren säännölliseen vuorokausirytmiiin, joka valitettavasti vaikuttaa myös nuoren opiskeluun, jos päivärytmi ei ole kohdallaan. Sosiaalisessa mediassa vietetty aika voi olla joillekin nuorille haaste pitää oma elämänhallinta koossa. Tällä tarkoitan vuorokausirytmiiä sekä riippuvuutta erilaisista tietokoneohjelmista. Yksinäisillä nuorilla, joiden on vaikeaa luoda sosiaalisia suhteita, voi sosiaalisella medialla olla hyvinkin myönteinen vaikutus nuoreen. Nuorella voi olla ainoastaan median välityksellä luotuja sosiaalisia suhteita.

Fromin ja Koppisen (2012, 9-20) mukaan tukea tarvitseva nuori nähdään haasteellisena kasvu- ja toimintaympäristössään. Nuori voi puolestaan kokea haasteelliseksi mahdollisuutensa toimia ja osallistua nuorena toisten nuorten joukossa ja yksilönä yhteisössä. Keskeistä on, millaisia merkityksiä nuoren, vanhempien ja ammattilaisten välisessä kasvatuksen, opetuksen ja kuntoutuksen yhteistyössä nuoren toiminnalle ja osallistumiselle annetaan. Vanhempien ja ammattilaisten tukea tarvitsevan nuoren toiminnalle ja osallistumiselle antamat merkitykset ja toimintakäytännöt voivat edistää nuoren toiminnallista osallistumista yhteisössään tai rajoittaa sitä, mikä osaltaan voi lisätä yksilön syrjäytymisriskiä. Toiminnallisen osallistumisen mahdollistavat nuoren yksilöllisten tekijöiden huomioon ottaminen, ryhmäytymisen ja ryhmän kehitysvaiheiden tunnistaminen ja aikuisten yhteistyön malli. Oppimisen ja ohjaamisen tukemisen perusta on nuoren yksilöllisyyden hyväksyminen ja tunteminen. Nuoren ja ryhmän oppimisen tukeminen merkitsee erilaisten oppimistapojen, liittymistapojen ja temperamentin sekä motivaatioperustan hyväksymistä. Ihmisten toiminta, tahto ja tunteet pohjautuvat tarpeisiin, jotka vaihtelevat elämäntilanteesta ja kehitysvaiheesta toiseen. Jos juutemme tarpeeseen, jota ei ole tyydytetty, energiaa sitoutuu noidankehään ja sitä ei ole käytettävissä toiminnoissa. Tärkeitä on tunnistaa ja nimetä tarpeita ja käsitellä niitä, etteivät ne käänny esteiksi toiminnan tielle. (From & Koppinen 2012, 9-20.)

Ahosen ja Korkmanin (2012) mielestä ohjaus- ja tukitoimintoja olisi kehitettävä niin, että oppimisvaikeuksiin ja motivaation häviämiseen olisi mahdollista puuttua nopeasti oppilaitoksissa. Tuen olisi oltava sekä intensiivistä ja perustua yksilön, opiskelijan ymmärtämiseen. Aikuisten asennetta tukea tarvitseviin opiskelijoihin sisältyy myös ymmärrys opiskelijoita kohtaan, joilla on oppimisen pulmaa opiskeluissaan.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että tämän päivän opiskelijat ovat yhä haasteellisempia. Nuori tarvitsee usein vierellä kulkijaa, joka tukee, aidosti kuulee ja kuuntelee nuorta. Nuorilla on mie-

lenterveysongelmia, päihdeongelmia ja oman elämän ohjaus tarvitsee tukea. Tuki lähtee useasti liikkeelle hyvin pienin askelin. Nuori voi olla vailla selkeää päivärytmiä, ja vuorokausirytmii voi olla häiriintynyt. Monipuolisella ravinnolla ja ulkoilulla on tärkeä osa nuoren elämässä, tietenkään unohtamatta sosiaalista kanssakäymistä muiden saman ikäisten kanssa. Tärkeätä on, että nuorta ei näissä hänen asioissa todellakaan unohdetaisi, vaan aidosti mietittäisiin yhdessä, mikä hän kiinnostaa ja mitä resursseja hänellä itsellään on jo olemassa.

Cacciatoren (2007, 137) mukaan koulun työskentelyilmapiirissä on tärkeää säilyttää positiivinen, hyväksyvä ja nuoria ymmärtävä ilmapiiri. Nuorelle on osoitettava arvostusta ja myönteistä palautetta on annettava. Nuorelle kannattaa viestittää, että hänet hyväksytään, vaikka nuorta joudutaan välillä rajoittamaan hänen teoistaan. Aaltonen ym. (2003, 62-63) kirjoittavat tunneälystä, jota pitäisi yhä enemmän oppilaitoksissa arvostaa. Tunneälyllä tarkoitetaan kykyä, jolla harjoitetaan itsehillintää, taitoa motivoitua, innostusta, löytää optimismia vaikeissakin tilanteissa ja sisua. Nuorta arvostetaan ja kannustetaan sekä kuullaan. Tunneälyä voi nuori harjoitella. Mielestäni nuoren kanssa aito läsnäolo ja keskustelu mahdollistavat nuoren osallisuuden kokemisen. Osallisuus on tänä päivänä yhä enemmän huomioon otettava seikka.

Tutkimuksesta nousi esiin asennekasvatus, jolla on mielestäni merkittävä vaikutus nuoren opintojen keskeytysten ehkäisemisen kannalta. Tämä on yhteydessä oppilaitoksen ilmapiiriin. Mielestäni opettajien vastuuseen sisältyvät opiskelijan opintojen eteneminen mielekkääseen suuntaan. Tärkeätä opiskelijalla on luokan vuorovaikutussuhteiden ja ryhmään kuulumisen tunne. Koulun vääränlaisten toimintatapojen seurauksena myös syrjäytymisprosessi voi opiskelijalla alkaa. Jos opiskelija ei saa riittävästi opintoihinsa ohjausta tai muuten häntä kohdellaan epäoikeudenmukaisesti, voivat nämä johtaa ulkopuolisuuden tunteeseen opiskelijalla hänen omassa luokassaan. Opiskelijahuollolla on tässä merkittävä rooli. Tärkeätä on huomioida ja osata antaa tukea opiskelijalle, jolla on oppimiseen tai elämänhallintaan liittyviä puutteita. Jos opiskelijalla on puutteita opiskelutaidoissa tai tiedoissa, niin ne saattavat opiskelijan tilanteeseen, jossa hän kokee itsensä epäonnistuneeksi oppijana. Oppilaitoksella on suuri vastuu opiskelutapojen ja -taitojen opettamisesta niille opiskelijoille, jotka eivät saa tukea kotoa. Nuori voi alkaa sitten vältellä vaikeaksi kokemiaan tilanteita. Nämä taas saattavat johtaa luvattomiin poissaoloihin ja lisätä syrjäytymisuhkaa koulussa. Tämä seikka tuli myös tutkimuksesta ilmi. Kuulan (2000, 15) mukaan jokaisen tulevaisuuden kasvattajan pitäisi hyväksyä opiskelijan erilaisuus ja rakentaa moniammatillista yhteistyötä. Koulun arjessa yhä enemmän vaadittaisiin yksilöllisempää huomiota opiskelijoille ja ennen kaikkea halua ymmärtää opiskelijaa, jolla on jotain hankaluutta opinnoissaan ja tuen tarvetta. Opiskelijan koulutuksen keskeyttämisen näkökulmasta katsottuna tällä opettajakunnan myönteisellä ja motivoivalla asenteella pystyttäisiin opiskelija pitämään oppilaitoksessa.

Tutkimuksesta nousi esiin seikka, jota mielestäni pitäisi vahvistaa ja joka tukisi varsinkin niitä opiskelijoita, jotka kaipaavat yksilöllisempää huomiota opinnoissaan ja omassa elämässään. Kuntouttava toiminta olisi yksi muoto tukea opiskelijoita. Kurosen (2011) mukaan oppilaitosten kautta ohjautuu nuoria paljon kuntoutukseen, mikä kertoo siitä, että koulutuksesta syrjäytyminen on keskeinen uhka nuorten kannalta. Tuloksellinen opiskelu voi muodostua masennuksen takia hankalaksi, ja masentuneet nuoret ovat vaarassa pudota pois koulutuksesta. Keudalla on käytössään mielenterveyspalveluja, joihin he voivat tarvittaessa nuorta ohjata. Heillä on erilaisia valtakunnallisia ohjelmia käytössään, kuten uusimpana valtakunnallinen päihdeohjelma, sekä muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, kuten esimerkiksi nuorisoneuvola.

Aaltonen ym. (2003, 407) mukaan 13 - 18 -vuotias nuori on oikeutettu käyttämään nuorisopoliklinikoiden ja nuorisopsykiatristen osastojen palveluja. Avohoitoa nuorella tarjoaa nuorisopoliklinikka, jos nuori tarvitsee psykiatrin tai psykologin konsultointia, hoitoa tai terapiaa. Lähetteen poliklinikalle saa ammatillisen oppilaitoksen opiskelijahuollon jäseneltä. Nuorille täytyisi pystyä tarjoamaan tukea, apua, kuuntelijaa ja vierellä kulkijaa heidän hakiessaan palvelua heti tai mahdollisimman nopeasti. Nuoren kannalta parasta on saada apua mahdollisimman nopeasti. Nuoret elävät tässä hetkessä.

Mielestäni syrjäytymisen näkökulmasta nämä asiat pitäisi ottaa huomioon lainsäädännössä, opetussuunnitelmassa, opettajankoulutuksessa ja koulun arkipäivän käytännöissä. Kuulan (2000,13-14) mukaan opetussuunnitelma on oppilaitoksen toiminnan ydin. Se sisältää näkökenttää pedagogiikkaa, piilo-opetussuunnitelman, jolla on opiskelumenestykseen opiskelijalle merkitystä. Keskeinen ongelma opetussuunnitelman toteuttamisessa on se, että arvomaailmat aikuisten ja nuorten välillä eivät kohtaa toisiaan. Kuulan mukaan opetussuunnitelmat rakennetaan aikuisten näkemysten mukaan. Oppilaitosten toimintaa ja opetussuunnitelmia pitäisi kin tarkastella niin, että ihminen ei ole passiivinen tiedon vastaanottaja. Prosessoinnista ja toiminnan uudelleen järjestymisestä tieto syntyy ihmisessä.

Tutkimuksesta kävi ilmi, että etsivällä nuorisotyöllä on suuri merkitys nuorelle, jos opinnot jostain syystä keskeytyvät. Nuorisolain mukainen etsivä työ on siirtänyt painopistettä ennaltaehkäisevään ja ongelmia korjaavaan työhön. Lain tavoitteena on saada autettua nuorta kiinnittymään koulutukseen, työmarkkinoille tai nuorelle mielekkääseen muuhun toimintaan. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15.) Nuorisotakuu vaikuttaa mielestäni hyvältä ratkaisulta niille, jotka löytävät oman alansa, joko koulutuksen, oppisopimuksen tai pajan kautta. Tarjottu työpaikka ei ehkä vastaa nuoren koulutusta tai juuri se työ ei kiinnosta häntä.

Luukkaisen (2013) mukaan toisen asteen koulutuksella on yhteys terveyteen, sosiaaliturvaan ja työllistymiseen. Luukkainen kirjoitti, että koulutuksen perusteella tulisi myös sosiaaliturvan

tason selvemmin määräytyä. Luukkainen toteaa selkeästi, että ”sosiaaliturvan maksajalla, yhteiskunnalla on oikeus myös vaatia yksilöltä omia ponnisteluja vastineeksi.” Hän toteaa vielä, että tarkoitus hänellä tässä ”mallissa” on kannustaa nuoria hakeutumaan koulutukseen. Hän huomauttaa, että kuntouttavia toimia tarvitaan osalle nuoria edelleenkin.

Kiuru (2013) esitti, että oppivelvollisuuden piiriin tulisi liittää toisen asteen koulutuksen ensimmäinen vuosi. Tällä toiminnalla varmistettaisiin, että nuori jatkaisi perusasteen jälkeen lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa. Kiurun mielestä saataisiin myös ennaltaehkäistyä opintojen keskeytyksiä. Nämä kirjoitukset olivat mielestäni puhuttelevia. Minun melko kärkeä ajatelma, että voisiko nämä ehdotetut mallit ja muutokset katkaista sukupolvelta toiselle sosiaaliturvan varassa elämisen kierteen, joka on jopa joillekin kansalaisille itsestäänselvyys. Tuleeko koulutukseen hakemisesta nuoren omiin tarpeisiin vastaava, vai vaan taloudelliseen pakkoon liittyvä keino. Nämä asiat tulevat varmasti puhuttamaan yhteiskunnassamme vielä tulevaisuudessa.

Sanomalehti Ilkan (2013) mukaan oppilas- ja opiskelijahuoltolain pyrkimyksenä on, että lastensuojeluasiakkuudet tulisivat tulevaisuudessa vähentymään. Uudessa laissa taattaisiin nuorille oikeus saada psykologi- ja kuraattoripalveluita tietyssä määrääjassa. Määräaika tarkoittaa, että seitsemän päivän kuluttua asiakkaan ensimmäisestä yhteydenotosta pitäisi voida antaa ensimmäinen tapaamisaika. Kiireellisissä tapauksissa aika pitäisi saada jopa samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Kuraattorin, psykologin tai sosiaalityöntekijän olisi arvioitava asiakkaan asian kiireellisyys välittömästi. Uusi laki tulisi myös kattamaan lääkärin ja terveydenhoitajan palvelut. Lakiin kirjattu määräaika palvelun saamiseksi asettaa mielestäni melkoisen haasteen opiskelijahuollon työskentelylle. Tämä viestittää selkeästi, että tulevaisuudessa tarvitaan lisää kuraattoreita, terveydenhoitajia ja ylipäätään lisää resursseja määräaikatavoitteen toteuttamiseksi. Tutkimuksesta kävi ilmi, että uuden lain voimaan tullessa kunnat velvoitettaisiin järjestämään palvelut. Tänä päivänä kunnilta vähennetään valtion-osuuksia, joten mietityttää, miten palvelut voidaan käytännössä järjestää.

Olen miettinyt paljon valmisteilla olevaa lakiesitystä varsinkin, kun laki määrää ”uuden asiakkaan tapaamistakuun” tietyssä ajassa. Tämän hetken resursseilla tavoite on melkoinen haaste. Aikaisemmin palveluiden piiriin tulleen asiakkaan saattaa olla vaikea saada uusia ai-koja. Heidän tapaamisensa saattavat harventua tai ainakin siirtyä myöhemmäksi. Uusi laki on ollut jo 30 kertaa lausuntokierroksella. Nähtäväksi jää, milloin laki tulee voimaan ja minkälaisena.

Haluan esittää pohdinnoissani myös myönteisiä näkökohtia. Siltalan (2013) mukaan nuorten enemmistö on fyysisesti terveempää kuin aikaisemmin. Nuorisolla on myös entistä paremmat

sosiaaliset taidot. Nuoret kokevat vanhempansa välittäviksi, ja lasten kanssa vietetty aika onkin lisääntynyt 2000 -luvun kiireestä huolimatta. Lisäksi Siltala kirjoittaa, että nuorten työasenteet ovat valoisampia kuin vanhemmilla työntekijöillä, jos he vain työllistyisivät. Siltalan mielestä nuorten itsesääntely on parantunut. Kuitenkin kiusaaminen ja kokemukset väkivallan lisääntymisestä luovat nuorelle pelon minäkuvan romahtamisesta. Siltala nosti vielä esille ristiriidan: kouluissa on pahoja työrauhaongelmia, mutta kuitenkin Unicefin julkaisen vertailututkimuksen mukaan lapset voivat Suomessa paremmin kuin useimmissa muissa maissa. Yhteiskunnan polarisoitumisella Siltala selittää kehityssuuntien ristiriitaisuutta eli entistä jyrkemmällä jakautumisella niihin, jotka pärjäävät ja niihin, jotka eivät.

Mielestäni Keudan henkilökunta tuntee hyvin syrjäytymisen ja tietää, miten sitä ehkäistään. Tutkimus toi mielestäni selkeästi esille opiskelijahuoltoryhmän toimintatapoja ja -menetelmiä sekä ajatuksia, millä tavalla he tukevat ensimmäisen vuoden opiskelijoita ammatillisessa oppilaitoksessa, etteivät nuoret opiskelijat keskeyttäisi opiskeluaan. Yhteistyötä opiskelijahuoltoryhmä tekee eri oppilaitosten kanssa, joka on mielestäni erittäin arvokasta ja hyödyllistä toimintaa. Minun mielestäni on hyvä, että ryhmän jäsenillä on jossain määrin jo käytössä joustavia opetussuunnitelmia ja työssäoppimista opiskelijoiden tueksi. Mielestäni tärkein osio koko tutkimuksessa ovat tutkimustulokset ja niiden pohdiskelu ja eteenpäin jalostaminen. Tutkimuksella on vaikutusta opiskelijahuoltoryhmän ja koko henkilöstön käytännön työhön. Toivottavasti resursseja saadaan oppilaitoksen käyttöön lisää. Mielestäni viimeinen, muuta ei vähäisempi on opiskelijoiden motivaation ylläpitäminen ja keino, ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja opintojen keskeyttämistä.

Mielestäni olen tällä työlläni saanut tutkimusongelmiini vastaukset. Alkukartoituksen tarkoituksena oli selvittää opiskelijahuoltoryhmän ja ryhmäohjaajan kokemuksia opiskelijan opiskelun aloittavasta tuesta ja menetelmistä sekä mahdollisesta kehittämisestä. Työssä onnistuin selvittämään millaisia tuen muotoja ja menetelmiä opiskelijahuoltoryhmällä on käytössään. Tutkimukseni tuo esille haasteita ja kehittämistarpeita, joita olisi hyvä vielä miettiä ja kehitellä. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää suunnitellessa uusia työmuotoja henkilöstön käyttöön, kuten esimerkiksi ryhmäohjaajan toimintaan lisätyökaluja. Myös nuoren osallisuus on tärkeitä huomioida uusien menetelmien kehittämisessä. Lisäksi pohdin työtä tehdessäni, että kunnan nuorisotyö voisi tehdä itseään enemmän näkyvämmäksi ammatillisen oppilaitoksen arjessa.

Tätä työtä oli mielenkiintoista tehdä ja matkan varrella olen saanut paljon oppimisen kokemuksia tästä työskentelystä. Tutkijaa minusta ei tule, mutta olen mielestäni saanut oppimiskokemuksen tutkimuksellisesta työskentelytavasta. Vaikeaksi tässä koko työssäni koin menetelmällisen osuuden ja sen avautumisen minulle. Haasteita tuli matkan varrella ja muun muassa aikaisempia tutkimuksia opiskelijahuoltoryhmää koskevia materiaalia oli todella hankala

ja haastava löytää. Lopputulokseen on kyllä tyytyväinen. Toivon, että asiasta kiinnostuneet saavat työstäni tarvittavia tietoja ja taitoja.

Lähteet

Painetut lähteet

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoruuden aika. Helsinki: WSOY.

Ahonen, T & Korkman, M. 2012a. Oppimisvaikeuksiin pitäisi puuttua varhain. Helsingin Sanomat 1.4.2012.

Alatupa, S., Karppinen, K., Keltinkangas-Järvinen, L. & Savioja, H. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta. Sitran raportti 75. Helsinki: Edita.

Anttila, A-H., Kuussaari, K. & Puhakka, T. 2010. Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot - vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL.

Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaalia kouluille. Opetushallitus. Helsinki: Vammala.

Engeström, Y. 1987. Learning by Expanding: An activity theoretical approach to developmental research. Helsinki: Orienta konsultit.

Engeström, Y. 1998. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Edita.

Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus: Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Painatuskeskus.

From, K. & Koppinen, M. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Helsinki: Tammi.

Jäppinen, A-K. 2007. Kiinni ammattiin - Ote opintoihin. Keskeyttämisen vähentäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Opetusministeriön julkaisu 2007:27.

Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivässä työssä. Kauanko sä aiot olla siinä. Helsinki: LK-Kirjat.

Kiuru, K. 2013a. Toisen asteen opinnot ovat nuorelle jo melkein elinehto. Helsingin Sanomat 3.8.2013.

Kivelä, S. 2004. Ammattikoululaiset elämänsfääreillä - Turkulaisten ammattikoululaisten suuntautuminen koulutukseen, työhön, vapaa-aikaan ja tulevaisuuteen. Sosiologian pro gradu, Turun yliopisto.

Koljonen, L. 2013. Suuri Lupaus. Nuorisotakuulta odotetaan paljon: sen pitäisi pysäyttää nuorisotyöttömyys. Suomen Kuvalehti 2013: 8 s. 38-45.

Kotamäki, S., Niemi, M., Sirkiä, H., Virnes, E., Räisänen, A. & Hietala, R. 2010. Hyvää vointia. Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Jyväskylä: Koulutuksen arviointineuvosto.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Tampere: Vastapaino.

Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten syrjäytyminen. Kasvatustieteellisiä julkaisuja. N:o 16. Joensuun Yliopisto.

Luukkainen, O. 2013a. Koulutus saisi vaikuttaa sosiaaliturvaan. Helsingin Sanomat 3.8.2013. Laki ammatillisesta koulutuksesta 479/2003.

Lastensuojelulaki 417/2007.

Levinson, D. 1986. A conception of adult development. *American Psychologist*: 41(1), 3-13.
Lyytinen, P. & Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) 1995. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 8. painos. Juva: WSOY.

Mäkelä, K 1995. Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus.

Nuorisolaki 72/2006.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Nurmiranta, H., Leppämäki, P. & Horppu, S. 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Opiskelijahuoltolaki 479/2003.

Puusa, A & Juuti, P 2011. Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint.

Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvakeskusliitto. Helsinki: Gummerus Oy.

STT 2013, 8. Lisää kuraattoreita kouluihin. Ilkka 8.1.2013.

Terveysturvahuoltolaki 1326/2010.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Julkaisematon lähde

Laurea-ammattikorkeakoulu 2012. Opiskelun aloituksen osallistava tuki - hanke 2012-2014. Hankehakemus.

Sähköiset lähteet

Kuronen, I. 2011. "Mun kompassin neula vaan pyörii". Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Jyväskylän Yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuslauseita 41. Tulostettu 27.6.2013 <https://jykdok.linneanet.fi/vwebv/holdingsInfo?searchId=3627&recCount=25&recPointer=8&bibId=1154283>

Mäki, N. 2011. Motivoimaa. Jyväskylän yliopisto. Tulostettu 1.9.2013 aselin03.nmi.jyu.fi/tutkimus/motivoimaa.html

Nuoret koulupudokkaat sosiaalityön asiakkaina. 2013. Terveysturvakeskusliiton ja hyvinvointilaitoksen raportti 29:2012. Tulostettu 28.3.2013 <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a889a2a2-ad88-4c1a-ae22-1504801857c1>

Nuorisotakuu. 2012. Tulostettu 29.1.2013. <http://www.nuorisotakuu.fi/index.phtml?printer=1&s=5043>

Opetushallitus. Säädökset. 2012. Tulostettu 8.4.2013 http://www.oph.fi/oppilashuol-lon_opas/saadokset

Opetushallitus. Yksilöllinen oppilashuolto 2012. Tulostettu 7.2.2013 http://www.oph.fi/oppi-lashuollon_opas/yksilollinen_oppilashuolto

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Nuorisotakuu tuli voimaan 1.1.2013. Tulostettu 29.1.2013 <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/01/nuorisotakuu.html?print=true>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Nuorisotakuu. Tulostettu 10.10.2013 <http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisopolitiikka/Nuorisotakuu/?lang=fi>

Opiskelijahuolto. 2012. Järvenpää. Keuda Kermit. Tulostettu 8.4.2013 <https://www.keuda-kermit.fi/display/jarvenpaa/Opiskelijahuolto>

Rydberg, M. 2006. Sosiaalinen asiantuntijuus koulussa - Opiskelijahuoltoryhmien toimintasy-teemi-teoreettisesta näkökulmasta tarkasteltuna. Pro gradu, 73 s. 3.2.2006. Valtiotieteellinen tiedekunta. Yhteiskuntapoliittinen laitos. Helsingin yliopisto. Tulostettu 22.7.2013 <http://hdl.handle.net/10138/13654>

Suomen tasavallan presidentti. 2013. Tasavallan presidentti kokoaa arkikeinoja syrjäytymisen ehkäisyyn. Tulostettu 16.7.2013 <http://www.tpk.fi/Public/default.aspx?content-id=251197&nodeid=44807&culture=fi-FI>

Terveys- ja hyvinvointilaitos (THL) 2013. Mielenterveyden häiriöiden ehkäisy. Tulostettu 10.10.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/amis/mielen_hyvinvointi/hairioiden_ehkaisy

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2012. Nuoret koulutuspudokkaat sosiaalityön asiakaina. Raportti 29/2012. Tulostettu 4.7.2013 <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a889a2a2-ad88-4c1a-ae22-1504801857c1>

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos (THL) 2009. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa - peruseräraportti kyselystä 2008. Tulostettu 13.2.2013 http://www.oph.fi/download/111287_Hyvinvoinnin_ja_terveyden_edistaminen.pdf

Tilastokeskus, 2010. Tulostettu 27.1.2013. http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html

Vehviläinen, J. 2008. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä 2008. Opetushallitus. Edita Prima Oy. Helsinki 2008. Tulostettu 27.1.2013 http://www.oph.fi/download/46566_kuvauksia_koulutuksen_keskeyttamsesta.pdf

Kuviot

Kuvio 1. Oppilas- ja opiskelijahuollon säädökset.....	14
Kuvio 2. Työtoimintamalli	21

Liitteet

Liite 1 Opiskelijahuoltoryhmää koskevat kysymykset haastatteluun	488
Liite 2 Opiskelijahuoltoryhmälle lähetetyt lainsäädäntö kysymykset.....	50

Liite 1 Opiskelijahuoltoryhmää koskevat kysymykset haastatteluun

Teemahaastattelun runko Opiskelun aloituksen osallistava tuki - hankkeessa, Järvenpään Keudassa 1.3.2013 klo 12.00-14.00 tapahtuvaan ryhmähaastattelutilanteeseen videoinnin keinoin. Haastatteluryhmä koostuu Keudan opiskelijahuoltoryhmän jäsenistä sekä ryhmäohjaajasta. Laurean YAMK-opiskelija Katja Takko tekee ryhmähaastattelut käyden reflektiivisen keskustelun tiimivastaavan Vuokko Pohjanoksen kanssa haastattelun teemojen lomassa. OAOT -hankkeen tarkoitus:

-Hakea ratkaisua opiskelijoiden opiskelun ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvien opinto-jen keskeyttämisen ehkäisemiseen kehittämällä ohjaustoiminnanmalleja

o elämänhallinnan tukeen (tämä osio koskettaa Keudan oppilaitosta Järvenpäässä)
o terveydenedistämisen tukeen
o tutoreiden kouluttamiseksi

Tutkimuskysymykset:

-Millaisia ohjauksen toimintamalleja IJKK:n oppilaitoksessa haetaan tutortoiminnan kehittämiseksi?
-Millaisia ohjauksen toimintamalleja Keudan oppilaitoksessa haetaan opiskelijan oman elämän ohjauksen tueksi?
-Millaisia ohjauksen toimintamalleja Hyria:n oppilaitoksessa haetaan opiskelijan terveyden edistämiseksi?

Ryhmähaastattelu rakentuu Yrjö Engeströmin (1995), Kehittävän työntutkimuksen menetelmällä.

TEEMAT:

1. välineet (sis. materiaali, tieto, taito, arvot, asenteet ja motivaatio)
2. tekijä
3. kohde - tavoite
4. säännöt
5. yhteisö
6. työnjako ja yhteistyö

Käytössä olevat 1. välineet:

- Mitä opiskelijan ohjaus teidän mielestä on?
- Millaisia ohjauksen keinoja ensimmäisen vuoden aikana on käytössä keskeytysten ehkäisemiseksi?
- Millaisia varhaisen välittämisen, tuen ja puuttumisen menetelmiä on käytössä?
- Miten, missä ja milloin ohjauksen keinoja, tietoja, taitoja, asenteita ensimmäisen vuoden aikana voi kehittää keskeytysten ehkäisemiseksi?
- *Mitä ja millaisia konkreettisia materiaaleja on käytössä?

2. Tekijä:

- Ketkä teillä ohjaavat alkuvaiheen opiskelijoita opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi?
- Miten sinun mainitsemasi toimijat tekevät työtä keskeytysten ehkäisyn suhteen?
- Millaisia haasteita ja kehittämistarpeita löytyy?
- Millaisia kokouksia, tapaamisia ongelmien käsittelemiseksi teillä on, keitä niissä on läsnä?

3. Kohde / tavoite (mihin toiminnalla pyritään):

-OAOT -hankkeen tavoite on hakea ratkaisua opiskelun ensimmäisen vuoden aikana tapahtuvien opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseen kehittämällä ohjaustoiminnan malleja
o oman elämän ohjauksen tukeen (Keuda)
o terveydenedistämisen tukeen (Hyria)
o tutoreiden kouluttamiseksi (IJKK)

- Miten tämä tavoite istuu teidän oppilaitoksenne tavoitteisiin?
- Olisiko tavoitetta tarvetta täsmentää oppilaitoksenne tarpeita vastaavaksi?

4. Säännöt:

- Millaiset kirjoittamattomat pelisäännöt teillä mielestänne ohjaavat työtä tai opiskelua?
- Millainen päiväjärjestys ja -rytmi ohjaavat työtäsi?

5. Yhteisö:

- Keitä ihmisiä yhteisöön kuuluu ja mikä on heidän asemansa, myös kokemansa asema?
- Keitä ihmisiä yhteisöön voisi vielä kuulua?
- Millainen on yhteisön ilmapiiri?
- Miten ihmiset ottavat toisensa huomioon?
- Miten yhteisöltä saatu tuki näyttäytyy?
- Millainen merkitys ympäristöllä on yhteisölle?

6. Työnjako ja yhteistyö:

- Miten työnjaosta on sovittu työntekijöiden kesken, niin yhteisön sisällä kuin myös ulospäin?
- Miten työnjako toimii? Moniammatillisuus?
- Miten opiskelijat ovat mukana työnjakoa mietittäessä?
- Miten yhteistyö eri toimijoiden kesken toteutuu niin yhteisön sisällä kuin myös yhteisön ulkopuolella?
- Millaisia työryhmiä tai tiimejä yhteisössänne on ja miten ne toimivat?
- Missä ja miten asioista päätetään?
- Miten opiskelun keskeytyksistä kerätään palautetta ja mitä muita palautekäytäntöjä on?

Kiitos yhteistyöstänne ja nähdään asioiden parissa maaliskuussa ((((-:
 Ystävällisin terveisin YAMK-opiskelija Katja Takko
 katja.takko(at)laurea.fi

Liite 2. Opiskelijahuoltoryhmälle lähetetyt lainsäädäntö kysymykset

Hei!

OPISKELUN ALOITUKSEN OSALLISTAVA TUKI - HANKE, OAOT -HANKE

Toivoisin, että vastasitte minulle seuraaviin kysymyksiin s-postitse, kuten ma 4.2. Järvenpään Keudassa sovimme, niin ryhmähaastattelussa otan tämän osion SÄÄNTÖ-kohdasta pois.

4. Säännöt:

- Millainen lainsäädäntö ohjaa työtänne ja keskeytysten minimoimista (opiskelijoille) opintojen etenemistä?

- Millaisia sopimuksia on tehty ja keiden kanssa?

Kiitos ja toivoisin, että vastaisitte perjantaihin 22.2.2013 mennessä. Vastausta en odota jokaiselta Teiltä erikseen. Minulle riittää yksi koottu vastaus aiheesta ((-:

VASTAUS: katja.takko(at)laurea.fi

Kiitos yhteistyöstänne!

Ystävällisin terveisin YAMK-opiskelija Katja Takko